Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens fund**

GHID PRIVIND ACHIZIȚIILE CU CLAUZE SOCIALE ȘI VERZI

AUTOR
Alin IZVORAN

Proiect derulat de:

Centrul pentru Legislație Nonprofit

Civitas Fundația - Alapítvány - Foundation

ateliere fără frontiere | SOS GROUP |

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

ARGUMENT

Având în vedere resursele limitate ale planetei, asumările Europei vis-à-vis de Green Deal, dar și afectarea populației cu venituri mici, de pandemie și de criza provocată de războiul din Ucraina, prin prezentul ghid, am dorit să prezentăm soluții simple, ce se pot multiplica și pot determina instituțiile publice să urmeze exemplul, pentru a iniția și derula **achiziții sustenabile.**

AUTOR

Alin IZVORAN

Proiect derulat de:

Centrul pentru Legislație Nonprofit

Civitas Fundația - Alapítvány - Foundation

ateliere fără frontiere | SOS GROUP |

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

C U P R I N S

1 Mecanismul achizițiilor sociale și/sau verzi.

1.1. Impactul pe care achizițiil sociale și verzi îl pot avea în societate

2 Definiții și delimitări conceptuale

3 De ce este nevoie de acest ghid și cui se adresează?

3.1. Analiza SWOT cu privire la utilizarea criteriilor sociale și verzi în achizițiile publice din România
3.2. Procesul achizițiilor publice

4 Reglementări legislative în România

5 Tipuri de produse, servicii și lucrări în care pot fi introduse clauze sociale și verzi în achizițiile publice

6 Modele de clauze și criterii sociale și verzi în achizițiile publice

6.1. Modele de clauze și criterii sociale în achizițiile publice
6.1.1. Exemple generale de criterii sociale utilizate în funcție de domeniul achiziției
6.1.2. Exemple particulare de criterii utilizate în funcție de domeniul achiziției
6.1.3. Exemple de proiecte sociale ce se pot utiliza în documentațiile de atribuire
6.1.3.1. Mobilier (birouri și scaune) pentru școli
6.1.3.2. Corpuri și surse de iluminat
6.1.4. Exemple de criterii sociale ce se pot utiliza în documentațiile de atribuire
6.1.4.1. Construcții
6.1.4.2. Echipamente de protecție
6.1.4.3. Calculatoare
6.1.4.4. Telefonie mobilă
6.1.5. Utilizarea contractelor rezervate
6.1.5.1. Hrană sănătoasă
6.1.5.2. Serviciile de curățenie

Proiect derulat de:
Centrul pentru Legislație Nonprofit
Civitas Fundația-Alapítvány-Foundation
ateliere fără frontiere | SOS GROUP |

6.2. Modele de clauze și criterii verzi în achizițiile publice
6.2.1. Construcții
6.2.2. Mobilier (birouri și scaune) pentru școli
6.2.3. Papetărie
6.2.4. Hârtie A3 și A4
6.2.5. Computere, monitoare, tablete și telefoane mobile
6.2.6. Hrană sănătoasă
6.2.7. Lucrări de infrastructură
6.2.8. Corpuri și surse de iluminat
6.2.9. Echipamente de protecție

7 Îndreptar privind introducerea clauzelor sociale și verzi în achizițiile publice

7.1. Etapele procesului de achiziție
7.2. Flux managerial
7.3. Flux procedural

8 FAQ Clauze sociale și verzi

1. MECANISMUL ACHIZIȚIILOR SOCIALE ȘI/SAU VERZI

La nivel planetar, instituțiile publice cheltuiesc aproximativ 13 trilioane de dolari[1] pentru achiziționarea de bunuri și servicii, pentru construcția și întreținerea de drumuri, clădiri publice, canalizare și infrastructură de apă.

Dacă în America primele politici de achiziții publice sociale au fost stabilite de președintele Martin Van Buren, care în anul 1840 a emis un ordin executiv de stabilire a zilei de lucru de 10 ore pentru cei care lucrează în contracte guvernamentale, în Europa, primele inițiative sociale au fost aplicate abia după Primul Război Mondial când guvernul britanic a introdus un program de angajare a foștilor militari cu dizabilități, ale căror produse aveau prioritate în achizițiile publice.

După al Doilea Război Mondial, acest accent a fost extins la întreaga populație cu handicap, dezvoltându-se astfel primele ateliere protejate[2].

[1] https://blogs.worldbank.org/governance/what-you-should-know-about-green-public-procurement-report
[2] Mc Crudden (2004), Utilizarea achizițiilor publice pentru a obține rezultate sociale.

În ceea ce privește promovarea achizițiilor verzi, tot în America apar primele abordări ale aspectelor de mediu, în 1969 desfășurându-se prima **Conferință Națională privind deșeurile de ambalaje**[3], pentru ca pe 2 decembrie 1970 să fie înființată **Agenția pentru Protecția Mediului din SUA (EPA)** de către președintele Richard Nixon[4].

În Europa, deși Art.3 alin.(1) lit.(a) din **Directiva 92/50/CEE a Consiliului privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii** prevedea atribuirea contractului ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, abia prin Hotărârea Curții Europene de Justiție[5] din 17 septembrie 2002 se recunoaște posibilitatea utilizării criteriilor ecologice drept criterii de atribuire în cadrul procedurilor de atribuire, ***„în măsura în care aceste criterii sunt legate de obiectul contractului, nu îi conferă autorității contractante în cauză o libertate necondiționată de alegere, sunt menționate în mod expres în caietul de sarcini sau în anunțul de participare și respectă toate principiile fundamentale ale dreptului comunitar, în special principiul nediscriminării.”***

[3] https://play.google.com/books/reader?id=siTZ6iwDXHQC&pg=GBS.PP1&hl=ro
[4] https://www.amazon.com/Proceedings-National-Conference-Packaging-Wastes/dp/1289186995
[5] http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/rezumate-cjue/61999J0513.pdf

Din 2003 la nivelul Comisiei Europene (CE), statele membre au fost încurajate să elaboreze **Planuri Naționale de Acțiune verzi.** Cu toate că achizițiile publice reprezintă un instrument strategic în cadrul setului de instrumente de politică economică al fiecărui stat membru, România și încă trei țări membre ale UE (Estonia, Ungaria, Luxembourg) nu au adoptat Planuri Naționale de Acțiune.

Mai recent, organisme internaționale de guvernare precum **Națiunile Unite și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) au subliniat importanța utilizării achizițiilor publice pentru atingerea obiectivelor verzi și sociale în contextul în care populația va ajunge la 9,6 miliarde până în 2050, fiind necesare – pentru a susține stilul de viață actual – echivalentul a aproape trei planete pentru a furniza resursele naturale**[6].

În cadrul definirii conceptului de dezvoltare sustenabilă au fost abordate cele trei dimensiuni economic-verde-social pentru prima dată în Raportul Brundtland din 1987[7].

O economie sustenabilă este din ce în ce mai mult asimilată ca o economie factor-cheie pentru combaterea schimbărilor climatice, a sărăciei, poluării, sănătății și a altor obiective critice pentru a îmbunătăți viața pentru această planetă și a oamenilor săi.

[6] https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/
[7] https://www.britannica.com/topic/Brundtland-Report

Prin politici publice, achizițiile sustenabile pot contribui, prin utilizarea unor factori de evaluare privind protecția mediului și responsabilitatea socială, aferent criteriilor de atribuire calitative, sociale sau verzi, la dezvoltarea unei economii sustenabile și pot juca un rol activ și eficace în procesul de abordare a modelelor de dezavantaj socio-economic.

Din păcate, la 5 ani de la modificarea legislației achițiilor, prețul cel mai scăzut este în continuare utilizat în aproximativ 80%[8] din procedurile de achiziție publică.

Același procent de 80% de instituții nu folosesc cerințele verzi prevăzute în Ordinul (emis de ministerul Mediului și ANAP) nr.1068/1652/2018[9] privind utilizarea unor cerinţe minime ***privind protecţia mediului pentru anumite grupe de produse şi servicii ce se solicită la nivelul caietelor de sarcini. Astfel, din 202 proceduri analizate, doar în 20% au fost utilizate specificații verzi[10], conform Ordinului antemenționat.***

[8] http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/03/Raport-activitate-ANAP-versiune-finala-1.pdf, pag.41
[9] http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2018/11/ORDIN-Nr-1068-Achizitii-verzi.pdf
[10]https://www.ardld.ro/plugins/biblioteca/files/STUDIU%20NATIONAL%20ACHIZITII%20PUBLICE%20VERZI%20ROMANIA.pdf

1.1 Impactul pe care achizițiile sociale și verzi îl pot avea în societate

Rolul achizițiilor publice a devenit unul de mecanism de promovare a politicilor socio-economice și de mediu ale guvernelor, mai ales ca urmare a crizei financiare globale, a pandemiei mondiale de COVID-19 și a crizei climatice în curs.

Achizițiile publice eficiente sunt esențiale pentru rezolvarea multora dintre marile provocări politice cu care se confruntă România. Printre aceste provocări merită menționate necesitatea unei creșteri economice sustenabile, crearea de locuri de muncă, accesul pe piață pentru IMM-uri, inovarea și creșterea economică durabilă din punct de vedere ecologic și social.

Acestea sunt în continuare de actualitate, printre principalele coordonate ale Politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027[11] regăsindu-se domenii prioritare ce urmăresc investiții pentru o Europă:

- **mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii;
- **mai ecologică** și fără emisii de gaze cu efect de seră, pentru energiile regenerabile și împotriva schimbărilor climatice;
- **mai conectată** cu rețele strategice de transport și rețele I.T. digitale;
- **mai socială**, care să ofere pilonul european al drepturilor sociale și să sprijine calitatea ocupării forței de muncă, educație, competențe, incluziune socială și acces egal la asistență medicală;
- **mai aproape de cetățeni**, prin sprijinirea strategiilor locale de dezvoltare și a dezvoltării urbane durabile în UE.

[11] https://www.mae.ro/node/55129

Prin politici publice, instituțiile publice pot utiliza achiziţiile publice responsabile din punct de vedere verde și social pentru a crea oportunităţi de ocupare a forţei de muncă, încurajând munca decentă, incluziunea socială, accesibilitatea, proiectarea pentru toţi, comerţul etic, consumul responsabil și investițiile în conformitate cu standardele de mediu și sociale.

Un astfel de exemplu de politică publică a fost adoptată în 2019 de municipalitatea Pamplona din Spania prin „**Instrucțiuni privind strategia și derularea achizițiilor publice responsabile social”**[12] și include:

- **interdicția de a câștiga procedurile de achiziții acele societăți, cu mai mult de 50 de persoane, care nu respectă obligația de a avea cel puțin 2% dintre lucrătorii cu handicap mai mare de 33 %;**
- **interdicția de a câștiga procedurile de achiziții acele societăți, cu mai mult de 250 de persoane cu personal, care nu respectă obligația de a fi elaborat și pus în aplicare un plan de egalitate;**
- **cel puțin 6 % din valoarea contractelor ce se vor atribui într-un an sunt rezervate, urmând a fi acordate centrelor speciale de ocupare a forței de muncă și companiilor de inserție;**
- **criterii de atribuire de natură socială, cu o pondere de cel puțin 10% din prețul contractului;**
- **criterii de atribuire de natură ecologică, cu o pondere de cel puțin 5% din prețul contractului;**
- **caietul de sarcini trebuie să stabilească obligații cu privire la respectarea obligațiilor legale în materie socială, de gen, accesibilitate, handicap, securitate, dreptul muncii și al drepturilor lucrătorilor;**
- **ținând seama de caracteristicile contractului, autoritățile contractante trebuie să stabilească cerințe sau condiții speciale de executare legate de inserția socio-profesională, calitatea locului de muncă, egalitatea între femei și bărbați.**

[12] https://www.pamplona.es/sites/default/files/2019-04/INSTRUCCI%C3%93N%20Y%20GU%C3%8DA%20CONTRATACI%C3%93N%20RESPONSABLE%20AYUNTAMIENTO%20PAMPLONAIRU%C3%91A_0.PDF

2. DEFINIȚII ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Întreprindere socială

este o persoană juridică de drept privat care are scopul de a servi interesul general, interesele unei colectivităţi şi/sau interesele personale nepatrimoniale, prin creşterea gradului de ocupare a persoanelor aparţinând grupului vulnerabil şi/sau producerea şi furnizarea de bunuri, prestarea de servicii şi/sau execuţia de lucrări[13].

Întreprindere socială de inserţie

este întreprinderea socială care îndeplineşte cumulativ condiţiile:
- are, permanent, cel puţin 30% din personalul angajat sau membrii cooperatori aparţinând grupului vulnerabil sau timpul de lucru cumulat al acestor angajaţi reprezintă cel puţin 30% din totalul timpului de lucru al tuturor angajaţilor[14];
- are ca scop lupta împotriva excluziunii, discriminărilor şi şomajului prin inserţia socio-profesională a persoanelor defavorizate.

Unitate protejată autorizată

este potrivit Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, operatorul economic de drept public sau privat, cu gestiune proprie, în cadrul căruia cel puţin 30% din numărul total de angajaţi cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap.

Art.56 din Legea nr.98/2016 privind achizițiile publice

(1) Autoritatea contractantă poate rezerva dreptul de participare la procedura de atribuire doar unităţilor protejate autorizate conform Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare şi întreprinderilor sociale de inserţie prevăzute de Legea nr. 219/2015 privind economia socială.
(2) În anunţul/invitaţia de participare autoritatea contractantă precizează explicit prezentul articol ca temei legal al procedurii de atribuire.

Art. 112 din Legea nr.98/2016 privind achizițiile publice

(1) Autoritatea contractantă are dreptul de a stabili ca participarea la procedurile de atribuire a contractelor de achiziţii publice având ca obiect exclusiv serviciile de sănătate, sociale şi culturale prevăzute la art. 111 care fac obiectul codurilor CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, cuprinse între 85000000-9 la 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8 să fie rezervată unor operatori economici, cum ar fi persoane juridice fără scop lucrativ, întreprinderi sociale şi unităţi protejate, acreditate ca furnizori de servicii sociale, furnizori publici de servicii sociale.

[13] Art.2 alin.1 din Legea nr.219/2015 privind economia socială
[14] OUG nr.33/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr.219/2015 privind economia socială

3. DE CE ESTE NEVOIE DE ACEST GHID ȘI CUI SE ADRESEAZĂ?

Prezentul Ghid este realizat în cadrul proiectului **„Achiziţii cu impact social şi de mediu”**, finanțat prin Programul Active Citizens Fund România parte a Granturilor SEE și Norvegiene 2014, Cod proiect – 2021RO2020/ACF_A7_MM_11 și are drept scop promovarea achizițiilor sociale și verzi în rândul achizitorilor publici.

Cele mai evidențiate provocări invocate de achizitori, în utilizarea factorilor, a criteriilor sau clauzelor sociale sau verzi, sunt lipsa sprijinului acordat achizitorilor printr-un sistem de asistență/help-desk și lipsa studiilor de caz și a ghidurilor de bune practici[15].

Stabilirea unui cadru general de acțiune pe baza normelor, reglementărilor și bunelor practici identificate precum și prioritățile care decurg din acestea, trebuie să ia în considerare evoluțiile recente în abordarea acestor probleme din punct de vedere teoretic și metodologic.

[15] https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/37967/SDG.pdf

3.1. Analiza SWOT cu privire la utilizarea criteriilor sociale și verzi în achizițiile publice din România

Analiza SWOT a fost dezvoltată la mijlocul anilor ’60 pentru organizațiile mari, pentru a determina potrivirea strategică dintre capacitățile interne, distinctive ale unei organizații și posibilitățile externe și pentru a prioritiza acțiunile.

În zilele de astăzi, analiză SWOT este o tehnică folosită în mod obișnuit pentru a ajuta la identificarea direcției strategice pentru o politică publică sau o organizație[16].

Evaluarea externă este aplicată pentru a descoperi amenințările și oportunitățile, iar evaluarea internă pentru a determina punctele slabe și punctele forte ale unei strategii, plan sau organizații.

Punctele forte reprezintă orice resurse disponibilă care poate fi folosită pentru a îmbunătăți performanța.

Punctele slabe sunt defecte, care pot scădea eficiența, dezavantaje competitive sau financiare.

Oportunitățile sunt schimbări externe care, odată abordate, ar putea să contribuie la o dezvoltare suplimentară.

Amenințările sunt factori externi care pot cauza dificultăți.

[16] https://ro.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT

Analiza SWOT cu privire la utilizarea criteriilor sociale și verzi în achizițiile publice din România

ORIGINI INTERNE	**STRENGTHS/ PUNCTE FORTE**	**WEAKNESS/ PUNCTE SLABE**
	Legislația incidentă a achizițiilor transpune fidel prevederile Directevelor Europene, inclusiv capitolele privitoare la achizitiile sociale și/sau verzi. Existența Ordinului ANAP nr. 1068/2018 pentru aprobarea Ghidului de achiziții publice verzi. Existența exemplelor de bună practica la nivel european, atât pentru achizițiile sociale, cât și pentru cele verzi.	Neimplementare sistemică a criteriilor sociale sau verzi pentru servicii și produse, cu excepția celor verzi precizate în Ordinul ANAP nr 1068/2018. Inerție administrativă și rezistență la schimbare. Lipsa de instruire și constientizare pentru personalul din achiziții. Instabilitatea personalului de achiziții publice din cadrul instituțiilor publice. Îndrumări reduse sau limitarea la nivel operațional, cu privere la modul de implementare a politicilor sociale și de mediu în achizițiile publice. Nealocarea de câmpuri, filtre și statistici de SEAP.
ORIGINI EXTERNE	**OPPORTUNITIES / OPORTUNITĂȚI**	**THREATS/AMENINȚĂRI**
	Întocmirea unui Plan Național de Acțiune pentru Achiziții publice sociale și verzi Adopatarea unei legi cu privire la achizițiile publice și/sau verzi (prin includerea obligativității utilizării criteriilor de atribuire verzi și/sau sociale). Derularea unor achiziții centralizate pilot, prin Unitățile de Achiziții Centralizate Locale, de achiziții rezervate. Activități de formare care includ cursuri și permit schimburi de bune practici ale instituțiilor publice. Proiectele finanțate din Fonduri Europene, inclusiv PNNR, ce pot fi utilzate pentru derularea achizițiilor sociale și verzi.	Buget limitat dedicat achizițiilor verzi și/sau sociale, mai ales în contextul crizei COVID, și a situației geopolitice. Creșterea prețurilor pe tot lanțul de producție, de la aprivizionare până la livrare. Lipsa promovării produselor ecologice de către furnizori, pentu a evidenția calitatea în raport cu produsele convenționale. Legislație europeană și planuri de acțiune insuficient implementate, mai ales în ceea ce privește achizițiile sociale.

3.2. Procesul achiziției publice

Elemente ale documentației de atribuire	Particularități ale achizițiilor publice sociale și/sau verzi
Criterii de calificare și selecție	Operatorii economici dispun de suficiente abilități de a implementa contractul din punctul de vedere al capacităților tehnice și profesionale. Exemple social: în cazul în care achiziția publică este rezervată: operatorul economic este un atelier protejat sau o „întreprindere socială”; verde: sisteme de asigurare a calității și standarde de management de mediu.
Specificații tehnice	Specificații minime pentru bunuri, servicii sau lucrări cu precizarea cerințelor sociale sau verzi (etichete ecologice, cerințe de eficiență energetică, criteriile europene privind achizițiile sociale sau verzi).
Criteriile de atribuire	Factori de evaluare care includ aspecte calitative, sociale şi/sau verzi, în legătură cu obiectul contractului de achiziţie publică/ acordului-cadru.
Contractul	Clauzele contractuale (privind ambalarea, transportul și dacă este cazul cu privire la proiectul social/ verde).

4. REGLEMENTĂRI LEGISLATIVE ÎN ROMÂNIA

- Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice
- Legea nr. 99/2016 privind achizițiile sectoriale
- Legea nr.100/2016 privind pentru concesiuni de lucrări și/sau de servicii
- Legea nr. 219/ 2015 privind economia socială
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap
- Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor
- Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 71/2021 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante, în sprijinul unei mobilităţi cu emisii scăzute, pentru abrogarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 40/2011 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante şi eficiente din punct de vedere energetic şi a Legii nr. 37/2018 privind promovarea transportului ecologic
- Ordinul Ministerului Muncii și Protecției Sociale nr. 847/2021 privind aprobarea procedurii de autorizare a unităţilor protejate
- Ordinul Ministerului Mediului nr.1068/2018 și alAgenției Naționale pentru Achiziții Publice nr.1652/2018 pentru aprobarea Ghidului privind utilizarea unor cerinţe minime privind protecţia mediului pentru anumite grupe de produse şi servicii ce se solicită la nivelul caietelor de sarcini

5.TIPURI DE PRODUSE, SERVICII ȘI LUCRĂRI ÎN CARE POT FI INTRODUSE CRITERII ȘI CLAUZE SOCIALE ȘI VERZI ÎN ACHIZIȚIILE PUBLICE

Deși Directivele europene incidente domeniului achiițiilor publice, transpuse în legislația din România nu limitează tipurile de produse, servicii și lucrări pentru care se impun utilizarea aspectelor sociale și sau ecologice (sau verzi), prevederile **Ordinului ANAP nr. 1068/2018**[18] pentru aprobarea Ghidului privind utilizarea unor cerinţe minime privind protecţia mediului pentru anumite grupe de produse şi servicii cuprinzând cerințele ce se solicită la nivelul caietelor de sarcini limitează doar la șase categorii de produse și servicii aplicarea cerințelor privind protecția mediului, respectiv:

Analizând Planurile Naționale de Acțiune, în luna februarie 2022, la nivelul CE[19], se poate concluziona faptul că produsele, serviciile și lucrările pentru care se pot introduce clauze verzi este extrem de diversificat, țara cu cele mai multe grupe de produse, servicii și lucrări – 47 – pentru care au fost elaborate criterii verzi fiind Regatul Țărilor de Jos[20].

1. **Hârtie de copiat şi hârtie grafică;**
2. **Mobilier nou de interior şi de exterior, servicii de renovare/recondiţionare a mobilierului şi servicii de colectare şi reutilizare a stocului de mobilier aflat la sfârşitul ciclului de viaţă;**
3. **Alimente şi servicii de catering;**
4. **Autovehicule pentru transport;**
5. **Produse şi servicii de curăţenie;**
6. **Echipamente IT de birou.**

[18] http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2018/11/ORDIN-Nr-1068-Achizitii-verzi.pdf
[19] http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2018/11/ORDIN-Nr-1068-Achizitii-verzi.pdf
[20] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/20171207_GPP_NAPs_February_2022.pdf

6. MODELE DE CLAUZE ȘI CRITERII SOCIALE ȘI/SAU VERZI ÎN ACHIZIȚIILE PUBLICE

Având în vedere prevederile **Art.67** al **Directivei 24/2014/UE privind achizițiile publice**, transpuse în **prevederile Art.187** din **Legea nr.98/2016 privind achizițiile publice**:

* **alin.(4)** cel mai bun raport calitate-preţ/calitate-cost se determină pe baza unor factori de evaluare care includ aspecte calitative, de mediu şi/sau sociale, în legătură cu obiectul contractului de achiziţie publică/acordului-cadru
* **alin.(5)** Factorii de evaluare prevăzuţi pot viza, printre altele:
a) calitatea, inclusiv avantajele tehnice, caracteristicile estetice şi funcţionale, accesibilitatea, conceptul de proiectare pentru toţi utilizatorii, caracteristicile sociale, de mediu şi inovatoare

coroborate cu **Concluziile Cauzelor C-513/99**[21] și **C-576/10**[22] conform cărora **criteriile de atribuire trebuie să aibă legătură cu obiectul contractului și nu trebuie să furnizeze un beneficiu direct autorității contractante**, recomandăm:

Valoarea maximă a proiectului social/ verde va fi limitată la maxim 2% din VE a achiziției

Valoarea maximă a punctajului criteriului de atribuire (proiect social/verde) va fi limitată la maxim 10%, restul punctajului (dacă nu se identifică alt criteriu) fiind 90% - preț

[21] https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=47670&doclang=EN
[22] https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=140243&doclang=RO

6.1. Modele de clauze și criterii sociale în achizițiile publice

Organizația Internațională a Muncii estimează că echivalentul a 400 de milioane de locuri de muncă cu normă întreagă au fost pierdute în al doilea trimestru al anului 2020, iar Banca Mondială estimează că 71 de milioane de persoane suplimentare vor cădea în sărăcia extremă[23].

În contextul acutizării sărăciei la nivel global, corelat cu ambițiile de mediu ale Uniunii Europene asumate prin programul Green Deal[24], cu efectele pandemiei dar și ale conflictului armat din zonă, se impune conștientizare clasei politice din România asupra semnalului tras de **Raportorul Nobert Kluge prin Comunicarea INT/903-EESC-2020 adoptată în 09/06/2021**[25], conform căruia: ***„nu se va putea dezvolta o economie verde fără a avea în vedere aspectele sociale”.***

Achizițiile publice responsabile din punct de vedere social reprezintă un instrument strategic pentru impulsionarea politicilor sociale și de ocupare a forței de muncă [26], manifestându-se într-o varietate de moduri, cum ar fi angajarea de oameni defavorizați, încurajarea diversității în forța de muncă, facilitarea participării la achiziții a întreprinderilor sociale.

Deși **Legea nr.98/2016 privind achizițiile publice** și **Legea nr.99/2016 privind achizițiile sectoriale** conțin **Anexa nr.2, denumită „proceduri de atribuire pentru achiziţia de servicii sociale”**, care obligă utilizarea criteriilor de atribuire: „cel mai bun raport calitate-preţ sau cel mai bun raport calitate-cost, prevăzute la art. 187 alin. (3) lit. c) şi d), ţinându-se seama de criteriile de calitate şi de durabilitate ale serviciilor sociale” nici măcar în cadrul acestor proceduri specifice, instituțiile publice nu folosesc criterii sociale de atribuire a contractelor.

[23]https://blogs.worldbank.org/governance/can-public-procurement-bring-socio-economic-empowerment-policies-implementation
[24] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
[25] https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/no-green-deal-without-social-deal
[26] https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_ro

În urma aprobării **Planului de acțiuni al Guvernului 2015-2019** care promovează un comportament etic, responsabil din punct de vedere social și responsabil față de mediu Consiliul municipal din Madrid a emis **Instrucțiunea nr.1/2016**[27] care se referă la încorporarea clauzelor sociale în contractele încheiate de administrația de la Madrid (planuri de egalitate de gen, inserţie socială a persoanelor aflate în situaţie de excluziune socială, îmbunătățirea pregătirii profesionale prin formarea la locul de muncă, acțiuni de conciliere a vieții profesionale cu viața de familie etc.). Astfel, prin clauza 5.1.1. a fost introdusă obligativitatea existenței clauze sociale obligatorii pentru toate tipurile de contracte.

Posibilitatea de a utiliza cerințe sociale în procedurile de achiziție a fost recunoscută de **Curtea de Justiție a Uniunii Europene (Hotărârea din 20 septembrie 1988, Gebroeders Beentjes BV/ Țările de Jos, cauza 31/87** și **Hotărârea din 26 septembrie 2000, Comisia/ Franța, cauza C-225/98)** care au fost preluate în **Directiva 2004/18** și ulterior în **Directiva 2014/24/UE prin art.67 alin.(2):**

„Oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere economic poate include cel mai bun raport preț-calitate evaluat pe baza unor criterii care să includă aspecte calitative, de mediu și/sau sociale, legate de obiectul contractului de achiziții publice în cauză.”

[27] https://www.madrid.es/UnidadWeb/UGNormativas/Normativa/2016/ficheros/Instruccion1_2016.pdf

6.1.1. Exemple generale de criterii sociale utilizate în funcție de domeniul achiziției

Autoritatea contractantă solicită Ofertanților potențiali câștigători să prezinte în cadrul documentelor suport DUAE, documente din care să rezulte că:

i. personalul desemnat pentru prestarea serviciilor/execuția lucrărilor incluse în scopul derulării Contractului și/sau a Contractelor Subsecvente, este înregistrat în sistemul de asigurări sociale;

ii. personalul desemnat pentru prestarea serviciilor/execuția lucrărilor incluse în scopul derulării Contractului și/ sau a Contractelor Subsecvente, are efectuate examinările medicale obligatorii și este calificat ca fiind capabil/apt de munca pe care urmează să o întreprindă;

iii. personalul desemnat pentru prestarea serviciilor/execuția lucrărilor incluse în scopul derulării Contractului și/sau a Contractelor Subsecvente, a beneficiat de instruire/informații cu privire la riscurile inerente muncii lor și cu privire la riscurile generale și măsurile preventive corespunzătoare, în conformitate cu legislația aplicabilă privind domeniul muncii și securității și sănătății în muncă;

iv. toate echipamentele care urmează să fie utilizate în prestarea serviciilor/execuția lucrărilor incluse în scopul derulării Contractului și/sau a Contractelor Subsecvente, respectă cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă;

vi. personalul desemnat pentru prestarea serviciilor/execuția lucrărilor incluse în scopul derulării Contractului și/sau a Contractelor Subsecvente, va folosi echipamente de protecție personală cu certificat CE valabil și va aplica măsurile tehnice sau organizatorice descrise în evaluarea riscurilor pentru activitatea desfășurata la nivelul organizației Ofertantului devenit Contractant;

vii. în cazul subcontractării unor activități incluse în scopul derulării Contractului și/sau a Contractelor Subsecvente, Ofertantul devenit Contractant a solicitat și verificat toate informațiile menționate în paragrafele precedente referitoare la Operatorul Economic subcontractant;

viii. respectă cele 8 convenţii fundamentale ale Organizației Internaţionale a Muncii[28]:

Convenţia nr.29/1930 privind munca forţată;
Convenţia nr. 87/1948 privind libertatea sindicală;
Convenţia nr. 98/1949 privind dreptul la organizare şi negociere colectivă;
Convenţia nr. 100/1951 privind egalitatea de remunerare;
Convenţia nr.105/1957 privind abolirea muncii forţate;
Convenţia nr. 111/1958 privind discriminarea (angajare şi profesie);
Convenţia nr. 138/1973 privind vârsta minimă;
Convenţia nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor

[28] http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/informatii-de-interes-public/58-munca/relatii-bilaterale-si-organizatii-internationale/926-organizatia-internationala-a-muncii

6.1.2. Exemple particulare de criterii utilizate în funcție de domeniul achiziției

Prețul ofertei, componenta financiară – 90 %
Componenta tehnică/calitativă – 10%

Algoritm de calcul

Punctajul se acordă astfel:

a) Pentru ofertantul care angajează 3…5 persoane (în funcție de mărimea V.E.) din următoarele categorii de persoane: persoane cu probleme de excluziune socială, persoane care aparțin grupurilor marginalizate social, persoane cu dizabilități sau cu un minim 30% grad de handicap sau a persoane de peste 50 ani se primește 10%;

b) Pentru celelalte prețuri ofertate punctajul P(n) se calculeaza proporțional, astfel: P(n) = (Pret minim ofertat / Pret n) x punctaj maxim alocat.

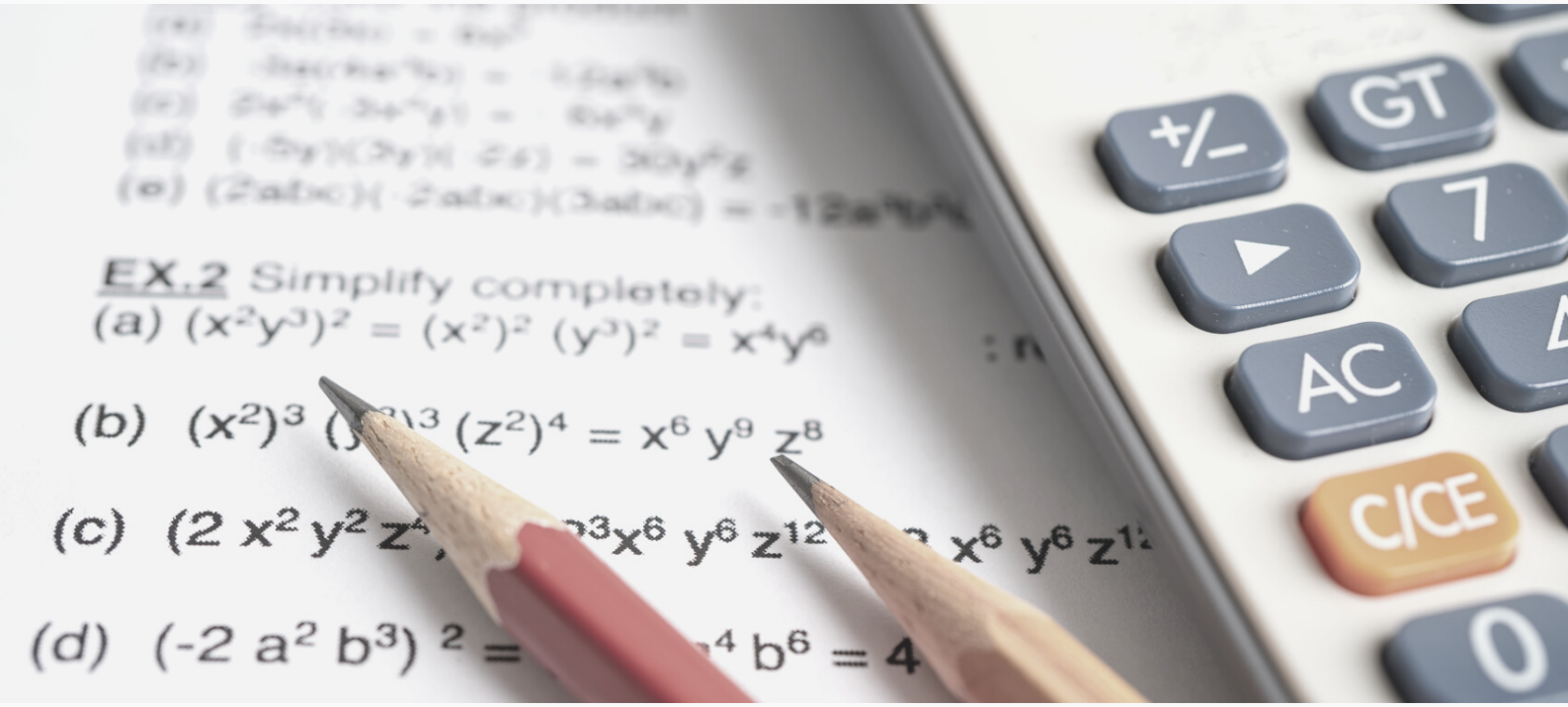

Angajarea de persoane vulnerabile

Achizitorii pot utiliza diferite mijloace în vederea rezolvării problemelor acestei categorii de persoane, ca de exemplu:

- contract rezervat atelierelor protejate și operatorilor economici al căror scop îl reprezintă incluziunea socială și integrarea profesională a persoanelor care aparțin grupurilor marginalizate social sau care angajează persoane cu un minim 30% grad de handicap a fost utilizat de primăria din Wrocław - Polonia [29];

- condiție pentru executarea contractului, referitoare la încadrarea în muncă a persoanelor expuse riscului de excluziune socială, a fost impusă a fi utilizată de către Guvernul Castilla y León - Spania [30] .

Având în vedere obligația ca începând din 2023, statele membre să raporteze la fiecare doi ani punerea în aplicare a cadrelor naționale strategice privind romii, inclusiv în ceea ce privește măsurile de promovare a egalității și a incluziunii [31] , prin achizițiile publice se poate sprijini egalitatea și incluziunea socio-economică a persoanelor de etnie romă, definind factori de evaluare, ca de exemplu: încurajarea angajării acestora (după modelul procedurii derulate de Compania publică de curățare a coșurilor din Budapesta [32]) sau inițierea și promovarea unor proiecte pentru sprijinirea acestei minorități, în vederea acoperirii anumitor limitări educaționale, sociale și materiale.

[29]Case 7 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/69fc6007-a970-11ea-bb7a-01aa75ed71a1
[30]Case 14 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/69fc6007-a970-11ea-bb7a-01aa75ed71a1
[31] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu_ro
[32] Case 3 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/69fc6007-a970-11ea-bb7a-01aa75ed71a1

Angajarea persoanelor cu probleme de excluziune socială

După modelul promovat de Barcelona, Spania[33] autoritatea contractantă poate include **criterii sociale, de încurajare a contractantului pentru a include persoanele care sunt șomeri, cu probleme speciale legate de plasarea unui loc de muncă sau într-o situație de excluziune socială**, cum ar fi:

- persoanele care sunt victime ale violenței domestice
- tineri proveniți din instituțiile de protecție a copiiilor
- refugiați și solicitanți de azil
- o mamă sau un tată al unei familii monoparentale
- membri ai familiilor evacuate și ai persoanelor fără adăpost
- șomeri care și-au epuizat indemnizația de șomaj

În cadrul procedurii derulate de municipalitatea din Kramsk, Polonia[34], pentru servicile de catering pentru școli și grădinițe, precum și pentru servicii de îngrijire, a utilizat criterii sociale și a reușit astfel să integreze localnici amenințați de excluziunea socială.

Un alt exemplu îl poate constitui Fundația pentru copii “Sfântul Sava de la Buzău”, care oferă:

- hrană pentru copiii străzii și pentru copiii din familii alate în dificultate într-o cantină, cu o capacitate de 80-100 de locuri;
- suport comunitar pentru integrarea romilor;
- adăpost temporar victimelor ale violenței în familie;
- îngrijirea bătrânelor se face cu ajutorul tinerilor orfani, ieșiți din centrele de plasament la 18 ani, fapt care încurajează solidaritatea între generații
- integrarea tinerilor orfani ieșiți din centrele de plasament putând reprezenta un criteriu de atribuire pentru unele procese de achiziție publică.

[33]https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/99016/1/Guia%20contractaci%C3%B3%20p%C3%BAblica_eng.pdf?msclkid=c0189f29abab11ec8ff50354940f5f1f
[34] Buying for social impact / Good practice in public procurement procedures, Good Practice #10

Angajarea persoanelor cu dizabilități

În Statele Unite, încă din 2013, secțiunea 503 din Legea privind reabilitarea impune contractanților guvernamentali un obiectiv de 7% pentru angajarea de către contractanți[35] a persoanelor calificate cu dizabilități.

În Franța, întreprinderile se confruntă cu o potențială excludere de pe piețele de achiziții publice în cazul în care nu reușesc să angajeze în cotele obligatorii de ocupare a forței de muncă[36].

În România, deși conform datelor furnizate de ANAF, la data de 31.12.2021 existau 35.213 persoane cu dizabilități, nu există prevederi (în sensul celor prezentate mai sus) în legislația achizițiilor.

Exemple de bună practică constituie parteneriatul între întreprinderi sociale-autorități locale-compania SAP care integrează persoane cu autism[37] sau parteneriatul Asociației Down Plus București cu Direcția de Asistență Socială a Municipiului București în cadrul Santhe Fitoiceainărie[38].

[35] the European Bank for Reconstruction and Development's (EBRD), Economic inclusion for people with disabilities and older workers: Good practices, Final report February 2021
[36] file:///C:/Users/user/Downloads/EBRD_Good%20Practice%20Review_Disability%20and%20older%20workers.pdf
[37] https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/boosting-social-enterprise-development/main-trends-in-social-enterprise-development_9789264268500-4-en#page6
[38] http://sniffo.ro/compania/2288/santhe-fitoceainarie

Angajarea persoanelor de peste 50 ani[39]

Deși în România angajatorii operatori economici sunt încurajați pentru încadrarea în muncă a șomerilor în vârstă de peste 50 de ani[40], angajatorii evită să angajeze astfel de persoane. Utilizarea în evaluarea ofertelor sau ca o condiţie suplimentară pentru executarea contractelor (a angajării persoanelor șomere cu vârsta de peste 50 de ani) poate ajuta la integrarea acestora.

Spre deosebire de România, în alte state, precum: Marea Britanie[41], Polonia[42], Finlanda[43] prin politica de achiziții publice este încurajată angajarea personalului în vârstă. În Franța, guvernul oferă acces preferențial, prin proceduri de achiziții rezervate, la contractele guvernamentale pentru angajatorii care angajează muncitori șomeri peste 50 ani.

Beneficii pentru angajați

- **flexibilitate program**, posibilitatea desfășurării activității on-line și chiar orar adaptat ca durată pentru persoanele cu dizabilități.

Orarul flexibil presupune flexibilitate în ceea ce priveşte momentul sosirii/plecării de la locul de muncă sau pauzele de prânz, pastrând un ”nucleu” al activităţii ce trebuie respectat, între anumite intervale orare. Un model în acest sens este oferit de ING Bank[44].

- **încurajare continuare studii.**
- **beneficii extra-salariale**: tichete de masă, decontarea transportului către şi de la serviciu.

[39] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651
[40] Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru somaj și stimularea ocupării forței de muncă
[41] https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/buying_better_outcomes_final.pdf
[42] Cazul 7 și 50 https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SRPP-EC-Publication.pdf
[43] Cazul 52 https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SRPP-EC-Publication.pdf
[44] https://ing.ro/informatii-utile/ing-bank-romania-implementeaza-modelul-de-lucru-flexibil

Egalitatea de gen

Potrivit unui sondaj al OCDE, doar 30% din instituțiile care fac achiziții integrează aspectele legate de gen în faza lor de licitație[45].

Femeile reprezintă doar 11% din forța de muncă din construcții și doar 1% dintre muncitorii de la fața locului[46]. **Cel mai mare decalaj privind remunerarea între femei și bărbați, este în construcții.** Instituțiile publice pot solicita prin documentațiile de atribuire ca ofertanții să pună în aplicare măsuri de promovare a egalității de gen.

Promovarea femeilor și aspectele de gen pot să fie luate în considerare la formularea criteriilor de determinare a ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, având în vedere că femeile sunt mai susceptibile decât bărbații de a ocupa posturi mai puțin plătite și cu o putere de decizie mai mică.

Un exemplu în acest sens l-ar putea constitui solicitarea unui angajament prin care responsabilii cu executarea contractului vor asigura cursuri în domeniul discriminării de gen, a integrării și promovării femeilor[47].

[45] https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5d8f6f76-en.pdf?expires=1648720901&id=id&accname=guest&checksum=CE8DEC59AF1A06B9019C4C31D45EA474
[46] https://www.women-into-construction.org/wp-content/uploads/2019/08/building-the-future-women-in-construction.pdf
[47] Cazul 1 și 68 https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SRPP-EC-Publication.pdf

Un alt exemplu, preluat din **Ghidul achizițiilor publice sociale realizat de Municipalitatea din Barcelon**a[48] impune companiei câștigătoare a contractului să prezinte planul de egalitate, în primele 10 zile de la semnarea contractului, ce se va aplica persoanelor fizice care execută contractual; în cazul în care nu este necesar din punct de vedere legal să se elaboreze acest plan, să prezinte măsurile care se vor aplica lucrătorilor individuali implicați în derularea contractului, în scopul realizării egalității de tratament și de șanse între bărbați și femei în mediul de lucru.

Locurile de muncă din sectorul transporturilor, în special locurile de muncă cu calificare redusă și medie, pot fi periclitate din cauza automatizării și a tranziției către o mai mare sustenabilitate. În același timp, transformarea digitală prezintă noi oportunități, cum ar fi un mediu de lucru și locuri de muncă de calitate care ar putea deveni mai atractive pentru femei și tineri[49].

[48]https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/99016/1/Guia%20contractaci%C3%B3%20p%C3%BAblica_eng.pdf?msclkid=c0189f29abab11ec8ff50354940f5f1f
[49] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14012-2020-INIT/ro/pdf, pag.24

6.1.3. Exemple de proiecte sociale ce se pot utiliza în documentațiile de atribuire

6.1.3.1. Mobilier (birouri și scaune) pentru școli

Conceptul de proiectare pentru toţi utilizatorii, recomandat în Directivele europene și preluat în legislația primară din România, a stat la baza lotului de birouri reglabile pe înălțime, creat în cadrul achiziției centralizate de mobilier pentru birouri derulată de **Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate din România (ONAC)**[50].

Același principiu poate fi utilizat pentru achiziționarea de birouri și scaune pentru copii, în sensul de a achiziționa birouri și scaune reglabile pe înălțime. Suplimentar față de funcționarii publici (din achiziția ONAC în care persoanele vizate erau cel cu dizabilități, cu înălțimi atipice sau probleme medicale de coloană) în această achiziție putem avea diferențe semnificative de înălțime între elevi, același mobilier fiind utilizat de copii de clasa 0 sau copii de clasa a 8-a.

Suplimentar, după modelul de succes al achiziției derulate de Oficiul Național pentru Achiziții Publice, se poate puncta următorul criteriu de atribuire:

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90% **Proiectul social - 10%** **Exemplu de proiect social**: Dotare cu mobilier a grădinițelor, școlilor, centrelor sociale, căminelor de bătrâni.	Declarație pe propria răspundere din partea ofertantului, prin care acesta își va asuma realizarea proiectului social precum și termenul de implementare.	Pe perioada implementării contractului/ acordului cadru, operatorul economic câștigător va transmite fizic sau electronic la autoritatea contractantă următoarele documente pentru demonstrarea ducerii la îndeplinire a proiectului social, de exemplu contracte, facturi, documente emise de instituțiile publice, etc..

[50] https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/c-notice/v2/view/100104517

Nota 1

Proiectul social se va implementa în termen de maximum ….luni / 1 an de la data semnării contractului/ contractului subsecvent. Dacă procedura se va desfășura pe loturi, cerința se va raporta la valoarea estimată minimă per lot, pentru a se respecta principiul proporționalității.

Nota 2

În situația în care ofertantul, care și-a asumat că va realiza un proiect social, nu va duce la îndeplinire cele asumate în timp de….luni /1 an de la data semnării contractului/ a contractului subsecvent prin care se depășește valoarea minimă a contractului/lotului, autoritatea contractantă are dreptul de a solicita o penalizare de până la 1% [51] din valoarea pentru partea neîndeplinită a contractului/contractului subsecvent până la îndeplinirea proiectului social asumat.

Nota 3

Ofertantului i se va solicita depunerea unei Garanții de bună execuție care va fi reținută de autoritatea contractantă, în limita proiectului neexecutat din contract/contractele subsecvente încheiate, dacă proiectul social nu va fi derulat în termenii contractuali agreați sau nu va fi efectuat deloc, împreună cu emiterea unui Certificat constatator negativ.

Nota 4

În situația utilizării acestui criteriu de atribuire, se recomandă instrumentul prevăzut la art.118 lit. (a) din Legea nr.98/2016, adică acordul-cadru fără reluarea competiției, pentru a acorda câștigătorului confortul semnării tuturor contractelor subsecvente.

[51] Cazul 68 – Viena, https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SRPP-EC-Publication.pdf

6.1.3.2. Corpuri și surse de iluminat

La baza proiectelor propuse este programul One Child-One Lamp [52], din Filipine, care este o campanie de strângere de fonduri pentru a oferi lămpi solare elevilor din școlile publice fără curent reducându-se expunerea la fumul dăunător provenit de la lămpile cu kerosen și îmbunătățind performanța academică a acestora.

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90% **Proiectul social - 10%** **Ex.1** Dotare grădinițe, școli, centre sociale, cămine de bătrâni, cu corpuri și surse de lumină eficiente din punct de vedere energetic. **Ex.2** Pentru o achiziție cu un volum mare de corpuri și surse de lumină proiectul social poate include alimentarea cu energie a unei locuințe de persone defavorizate, în care sunt minim 2 copii.	Declarație pe propria răspundere din partea ofertantului, prin care acesta își va asuma realizarea proiectului social precum și termenul de implementare.	Pe perioada implementării contractului/ acordului cadru, operatorul economic câștigător va transmite fizic sau electronic la autoritatea contractantă următoarele documente pentru demonstrarea ducerii la îndeplinire a proiectului social, de exemplu contracte, facturi, documente emise de instituțiile publice etc..

6.1.4. Exemple de criterii sociale ce se pot utiliza în documentațiile de atribuire

6.1.4.1. Construcții

Apariția durabilității ca răspuns la creșterea economică în detrimentul mediului ar putea explica influența ecologică asupra înțelegerii de astăzi a durabilității, însă restrângerea durabilității doar pentru mediu, a condus la neglijarea dimensiunii sociale.

Un program pilot ce combină componenta verde - chiar de economie circulară - cu cea socială, este dezvoltat în Spania de Consiliul local din Extramadura[53].

Programul „Rehabita” își propune, prin cesiunea uzufructului acestor locuințe nelocuite către Regia Autonomă Locală, în scopul reabilitării din punct de vedere al eficienței energetice, pentru a le închiria tinerilor (sub prețul pieței) care doresc să se stabilească în aceste localități și altor segmente de populație care au nevoie de locuințe.

[53] https://www.elperiodicoextremadura.com/extremadura/2021/07/22/junta-rehabilitara-viviendas-ponerlas-alquiler-55330473.html

Programe similare, au fost derulate și în:

- orașul Poznan din Polonia, denumit ”Apartamente pentru absolvenți” și a avut ca și scop păstrarea absolvenților talentați în oraș[54]
- Franța, care prin rețeaua ECO HABITAT ajută familiile care se confruntă cu sărăcia energetică și nu reușesc să efectueze lucrări de renovare pentru izolare și pentru îmbunătățirea confortului termic din locuințele proprii, care să le permită reducerea cheltuielilor cu energia [55]
- municipiul Alba-Iulia, derulat în cadrul proiectului Social Green – Interreg[56] și având la bază modelul Agenției Regionale pentru Energie din Tartu (Estonia)

În contextul actual, în care pe teritoriul României sunt mulți refugiați, o astfel de politică publică ar ajuta comunitățile locale să pună la dispoziția acestora spații decente de locuit[57].

[54] https://urbact.eu/apartments-graduates
[55] https://www.reseau-ecohabitat.fr/
[56] https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1617099585.pdf
[57] https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/28443/programul-in-stare-de-bine-apelul-in-stare-sa-ajut-2022-acorda-finantari-de-350-000-de-euro-pentru-initiative-dezvoltate-in-sprijinul-migrantilor

6.1.4.2. Echipamente de protecție

Pe lângă implementarea proceselor de producție ecologice pe termen lung, în industria textilă se pune accent din ce în ce mai mult pe sănătatea și siguranța angajaților și pe promovarea condițiilor de muncă responsabile din punct de vedere social în locurile de producție.

Aceste aspecte se transpun în procedurile de achiziții prin solicitarea prezentării de documente, inclusiv certificări care să confirme condițiile de muncă responsabile din punct de vedere social și echitabile în unitățile de producție, incluzând atât verificarea muncii forțate și a muncii copiilor, a timpului de lucru, a plăților salariale și a asigurărilor sociale, cât și respectarea cerințelor de igienă și medicale, condiții de muncă echitabile (de exemplu, verificarea orelor de lucru și a plăților salariale).
Furnizorul analizează posibilitățile de a oferi locuri de muncă sau stagii profesionale șomerilor sau persoanelor cu dizabilități[58], după modelul unității protejate UtilDeco[59].

[58]Case48_WeBuySocialEU_Sweden, https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42751
[59]https://www.utildeco.ro/echipamente-de-lucru/

6.1.4.3. Calculatoare

Solicitarea unor standarde și certificări specifice

Solicitarea certificării TCO Certified pentru produse, include faptul că producătorii asigură sănătatea și siguranța lucrătorilor de-a lungul întregului lanț de aprovizionare, de la aprovizionarea cu minerale până la asamblarea finală, producția fiind responsabilă din punct de vedere social.

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90% **Proiectul social - 10%** Dotare grădinițe, școli, centre sociale, cu echipamente digitale (calculatoare, tablete, table interactive, etc.).	Declarație pe propria răspundere din partea ofertantului, prin care acesta își va asuma realizarea proiectului social precum și termenul de implementare.	Pe perioada implementării contractului/ acordului cadru, operatorul economic câștigător va transmite fizic sau electronic la autoritatea contractantă următoarele documente pentru demonstrarea ducerii la îndeplinire a proiectului social, de exemplu contracte, facturi, documente emise de instituțiile publice etc..

Astfel, pentru obținerea certificării **TCO Certified** proprietarii mărcii:

- își asumă Codul de conduită și acțiunile corective, acoperind legislația muncii și a sănătății și securității în țara de fabricație, convențiile de bază ale Organizației Internaţionale a Muncii și ale Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copilului;
- asigură transparența lanțului de aprovizionare, declarând sub-furnizorii majori;
- asigură proveniența mineralelor din zone de extracție responsabilă și existența unui management de proces a substanțelor chimice.

[58]Case48_WeBuySocialEU_Sweden, https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42751
[59] https://www.utildeco.ro/echipamente-de-lucru/

O altă solicitare din caietul de sarcini poate impune ca producătorii să respecte **standardul european privind accesibilitatea tehnologică în sectorul public EN 301 549 V3.2.1[60], standard european pentru accesibilitatea digitală**.

Acesta specifică cerințele pentru ca tehnologia informației și comunicațiilor să fie accesibilă persoanelor cu handicap. El este util atât achizitorilor publici pentru a identifica cerințele pentru achizițiile lor, cât și producătorilor pentru a-l utiliza în proiectare și execuție și în procedurile de control al calității.

Investiții integrate bazate pe dezvoltarea digitală, pentru a consolida coeziunea socială

Programul "La Fabrique de Gonesse" utilizează tehnologiile digitale, comunicarea în masă, fabricarea digitală, repararea, crearea de rețele și gestionarea proiectelor ca instrument de responsabilizare pentru abordarea problemei abandonului școlar, în special în cartierele defavorizate[61].

Acesta combină predarea flexibilă cu metodele peer-to-peer[62], bazate pe o metodă pedagogică inovatoare.

70% dintre stagiari s-au întors în sistemul de învățământ, iar 20% și-au accesat prima oportunitate de angajare în termen de 6 luni de la finalizarea programului.

[60] https://www.etsi.org/deliver/etsi_en/301500_301599/301549/03.02.01_60/en_301549v030201p.pdf
[61] https://urbact.eu/digital-urban-strategy
[62] https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9175762a-98f1-495a-8ee6-0db8a493d47e/P2P_TEACHER%20GUIDANCE%20TRANSLATED_Lic%20Tehn%20Henri%20Coanda_140514.pdf

6.1.4.4. Telefonie mobilă

Deși companiile de telefonie mobilă desfășoară campanii sociale, instituțiile publice nu le solicită implicarea, prin punctarea suplimentară, a unor proiecte sociale dezvoltate ca urmare a câștigării achizițiilor publice derulate.

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90% **Proiectul social - 10%** Dotare grădinițe, școli, centre sociale, cu echipamente digitale (calculatoare, tablete, table interactive, etc.).	Declarație pe propria răspundere din partea ofertantului, prin care acesta își va asuma realizarea proiectului social precum și termenul de implementare.	Pe perioada implementării contractului/ acordului cadru, operatorul economic câștigător va transmite fizic sau electronic la autoritatea contractantă următoarele documente pentru demonstrarea ducerii la îndeplinire a proiectului social, de exemplu contracte, facturi, documente emise de instituțiile publice etc..

6.1.5. Utilizarea contractelor rezervate

Consiliul Local Barcelona promovează, prin Decretul din 24 aprilie 2017[63], contractarea publică responsabilă social, care încorporează obiective de justiție socială și promovează drepturile sociale și de muncă ale persoanelor angajate. Mai mult, se prevede contractarea rezervată în favoarea centrelor speciale de pregătire și a companiilor de inserție socială care au ca obiectiv principal angajarea și inserția socială a persoanelor cu risc de excluziune socială.

Deși există riscurile derulării unor achiziții rezervate cu privire la:

- capacitatea pieţei de a furniza cantitatea şi calitatea serviciilor sau bunurilor necesare,
- întreruperi ale serviciilor publice care se bazează pe furnizori,
- performanţă slabă a furnizorilor,
- impactul incertitudinilor în volumul serviciilor sau bunurilor furnizate,
- neîndeplinirea totală sau parțială a obligațiilor de către un furnizor.

considerăm că piața furnizorilor din România (care include în 2021[64] peste 1600 de întreprinderi sociale, 45 de întreprinderi sociale de inserție și peste 5300 de ONG-uri cu activitate economică).

[63] http://www.acellec.cat/repositori/element_1498631919.pdf
[64]https://alaturidevoi.ro/economie-sociala/

Faptul că piața furnizorilor de produse și servicii sociale din România este matură rezultă și din numeroasele organizații care sunt constituite, ca de exemplu:

Rețeaua Română a Întreprinderilor Sociale de Inserție care grupează 15 întreprinderi sociale, întreprinderi sociale de inserție, unități protejate și administratori de grant și alte organizații resursă pentru economia socială (Asociatia Ateliere Fără Frontiere / Fundatia Alături de Voi Romania și Util Deco Group / Organizația Umanitara Concordia și Concordia Development / Asociatia Touched Collection / Caritas Campulung ISI / Asociația Viitor Plus – Atelierul de Panză / Asociația CRIES Timișoara / Institutul pentru Parteneriat Social Bucovina / Emmaus Satu Mare ISI / Asociația Natură Vie / Asociația Curtea Culorilor ISI / Izocel SRL / Expert Info Impact Mimico-Gestual SRL. https://riseromania.ro/

Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC https://www.ecosoc.ro/asociatia-profesionala-neguvernamentala-de-asistenta-sociala-assoc/

Clusterul ”Acceleratorul de Întreprinderi Sociale”, ADV România, care include 50 de întreprinderi sociale, unități protejate din care 20 de entități sunt întreprinderi sociale de inserție autorizate și înregistrate în registrul național. Clusterul este înregistrat pe platforma europeană a clusterelor, iar membrii săi pot fi vizualizați aici https://clustercollaboration.eu/content/alaturi-de-voi-romania-foundation-adv-romania-accelerator-social-enterprises

Rețeaua de 12 întreprinderi sociale dezvoltată de Institutul pentru Parteneriat Social Bucovina.

[65] https://accelerator.alaturidevoi.ro/romania
[66] https://platforma-asist.ro/
[67] https://www.hacienda.gob.es/RSC/OIReScon/informes-especiales-supervision/ies-contratacion-estrategica.pdf
[68] https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/adv-notices/view/100422949

Prin crearea Hărților de întreprinderi sociale se încearcă să se faciliteze accesul mai ușor al instituțiilor publice la întreprinderile sociale din România.

Două exemple în acest sens sunt:

- **Harta întreprinderilor sociale dezvoltată de Fundația Alături de Voi România**[65].
- **PlatformaASIST[66] dezvoltată de Insitutul pentru Cercetări în Economia Circulară și Mediu "Ernest Lupan".**

Un prim pas în vederea introducerii achizițiilor rezervate printre obligațiile instituțiilor publice, l-ar putea constitui, după modelul din Spania[67], alocarea anuală, etapizată, obligatorie, a unor procente din bugetul instituțiilor publice pentru astfel de achiziții.

Singurul exemplu de achiziție rezervată regăsită în SEAP[68] este achiziția directă efectuată de Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Dâmbovița pentru servicii de legătorie.

Harta întreprinderilor sociale din România

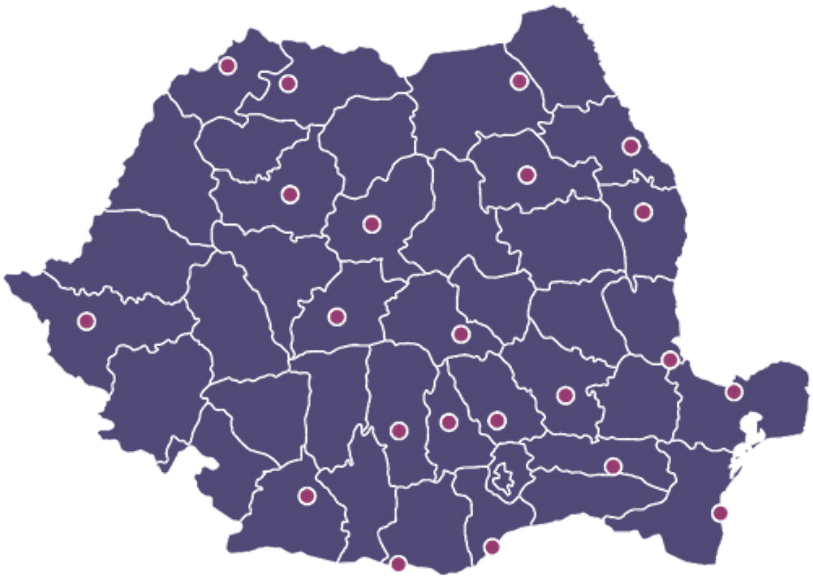

[65] https://accelerator.alaturidevoi.ro/romania
[66] https://platforma-asist.ro/
[67] https://www.hacienda.gob.es/RSC/OIReScon/informes-especiales-supervision/ies-contratacion-estrategica.pdf
[68] https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/adv-notices/view/100422949

6.1.5.1. Hrană sănătoasă

Uniunea Europeană a alocat țărilor componente pentru perioada 2017-2023, 250 de milioane EUR pe an școlar:

- **150 de milioane EUR pentru fructe și legume,**
- **100 de milioane EUR pentru lapte[69].**

Pe lângă această alocare, CE impune ca în strategia fiecărei țări să fie incluse obiective cum ar fi creșterea consumului de fructe și legume pentru copiii din școlile primare și încurajează consumul produselor locale, cu lanț scurt de aprovizionare, a produselor ecologice, fără adaos de zahăr, sare, grăsimi, îndulcitori și arome artificiale.

Măsurile educaționale sunt de asemenea promovate de CE și pot consta în vizite în grădini, livezi și ferme, ateliere de preparare și degustare, organizarea de mini-grădini la nivelul școlilor, jocuri (de exemplu ziua familiei, în care copii gătesc împreună cu părinții din produsele obținute în cadrul fermelor ecologice) și zile tematice.

[69] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.092.01.0001.01.ENG

Pornind de la direcțiile trasate de CE, instituțiile publice pot încuraja, prin procedurile derulate, atât prin crearea unor documentații care să conțină cerințe minime privind calitatea produselor, cât și prin punctarea suplimentară a posibilității ca, în cadrul achizițiilor pentru școli sau grădinițe, copiii sau în cadrul achizițiilor pentru cămine sociale/pentru bătrâni, persoanele adulte, să participe la activități derulate în parteneriat cu producătorii.

În Italia și Franța, multe orașe oferă mese școlare sănătoase cu o pondere a alimentelor ecologice cuprinsă între 30 și 100 %, inclusiv utilizarea produselor obținute prin comerț echitabil și produse piscicole obținute în mod durabil. Este de menționat faptul că, din august 2020, Italia are o obligativitate revizuită pentru rata de achiziție a fructelor și legumelor ecologice de 50%.

Aceeași abordare o are din 2022, Franța care va avea un obiectiv obligatoriu similar Italiei[70].
Copiii din grupuri socio-economice vulnerabile sunt afectați în mod disproporționat de supraponderabilitate, obezitate și alte boli associate iar accesul la alimente sănătoase în școli este de o importanță majoră, în caz contrar, putând fi expuse la „deșert alimentar”[71].

Notă: conform Wikipedia[72], deșertul alimentar este o zonă care are acces limitat la alimente accesibile și hrănitoare, spre deosebire de o zonă cu acces mai mare la supermarket-uri sau magazine cu alimente proaspete numită oază alimentară.

[70]Sustainable Public Procurement of Food: A goal within reach, May 2021
[71] Idem 59

„Legea privind deșeurile și solurile contaminate pentru economia circulară” din Spania, include o prevedere care obligă ca 50% din licitațiile publice legate de colectarea, transportul și tratarea produselor second-hand să se realizeze de către întreprinderile sociale[73]. Astfel, obligațiile de colectare, transport și tratare a deșeurilor textile, mobilierului și a altor bunuri trebuie să fie licitate și atribuite în mod preferențial prin contracte rezervate. Cel puțin 50% din valoarea contractelor pentru aceste activități trebuie să fie atribuite întreprinderilor sociale autorizate pentru tratarea deșeurilor.

O oportunitate ce poate fi exploatată la nivel local, cu efecte în ceea ce privește acordarea unor produse proaspete și sănătoase copiilor, o constituie Legea nr.127/2022, care prevede posibilitatea acordării de masă gratuită în cantinele școlare sau prin servicii de catering, pentru elevii înscriși în învățământul profesional și tehnic cu durata de minimum 3 ani.

În același timp, legea încurajează dezvoltarea întreprinderilor sociale locale ce au ca obiect producția alimentară prin susținerea cheltuielilor privind masa și din bugetele locale ale comunelor, orașelor, municipiilor sau ale județelor.

[72] https://en.wikipedia.org/wiki/Food_desert
[73]https://rreuse.org/new-spanish-law-mandates-50-of-tenders-to-social-and-circular-enterprises/

6.1.5.2. Serviciile de curățenie

- pentru birouri, utilizat de exemplu de primăria din Gabicce Mare, Italia[74] sau de Organizația națională a Greciei pentru furnizarea de servicii de sănătate[75];
- pentru mijloace de transport, utilizat de exemplu de compania publică de transport TEC Hainaut din Belgia[76].

[74] Gabicce Mare http://www.revesnetwork.eu/public/public_procurement_for_social_progress_1.pdf pag.10
Hainaut http://www.revesnetwork.eu/public/public_procurement_for_social_progress_1.pdf pag.19
[75] Buying for social impact / Good practice in public procurement procedures, Good Practice #04
[76] https://www.socialplatform.org/wp-content/uploads/2015/10/Public_procurement_for_social_progress.pdf

6.2. Modele de clauze și criterii verzi în achizițiile publice

Având ca misiune achiziționarea de produse sustenabile, instituțiile publice au obligația de a integra specificații de performanță de mediu, unde este fezabil, raportându-se la cei 5R[77]:the Right Quality (calitatea corectă), the Right Quantity (cantitatea corectă), the Right Price (prețul corect), The Right Place (în locul potrivit), At the Right Time (la timpul corect).

Pe lângă recomandarea ca în Caietele de sarcini să fie preluate prevederile din cerinţele minime privind protecţia mediului pentru cele 14 de grupe de produse şi servicii identificate la nivelul Comisiei Europene[78] prezentul Ghid cuprinde pe baza exemplelor de bune practice, regăsite la nivel de Uniune Europeană, clauze și criterii de atribuire verzi ce se pot introduce în documentațiile de atribuire.

În contextul achiziției, ar trebui analizat întregul ciclu de viață care să ia în considerare **Costul Total de Proprietate (Total Cost of Ownership – TCO)** care reprezintă totalitatea cheltuielilor generate de achiziție și este un criteriu ce ar trebui utilizat, după modelul din Danemarca[79], unde au fost identificate 14 categorii pentru care este obligatorie implementarea criteriului.

Exemple particulare de utilizare a TCO se pot regăsi accesând link-ul: https://tcocertified.com.

[77]https://www.oxfordcollegeofprocurementandsupply.com/the-five-rights-of-procurement/
[78] https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
[79] https://oes.dk/media/39012/strategi-for-groenne-indkoeb-engelsk.pdf?msclkid=31b84e52af3a11ec811fd671ddd6e451

O altă recomandare, general valabilă, este **solicitarea în cadrul Caietelor de sarcini a etichetei ecologice**, cu precizarea că deși o diferențiere calitativă dintre produse este adusă de existența etichetelor ecologice, "calitatea" etichetelor ecologice poate varia.
Astfel, se recomandă solicitarea etichetei ecologice de "tipul 1", care este verificată de un terț și ține cont de costul pe ciclu de viață.

NOTĂ: Lista produselor pentru care se poate solicita existența etichetei ecologice se regăsește accesând link-ul: http://ec.europa.eu/ecat/.

Prețul ofertei, componenta financiară – 90 %
Componenta tehnică/calitativă – 10%
Algoritm de calcul
Punctajul se acordă astfel:

a) Punctajul maxim de 10 puncte se acordă pentru oferta care conține numărul cel mai mare de articole care conțin eticheta ecologică de tip I
b) Pentru celelalte ofertate punctajul Ptehnic (n) se calculează proporțional, astfel:
Ptehnic (n) = (număr de articole ecologice ofertate care conțin eticheta ecologică de tip I/număr maxim de articole ofertate care conțin care conțin eticheta ecologică de tip I) x 10

Ofertele care nu prezintă niciun articol (din cele indicate în tabelul din Caietul de Sarcini) care conține eticheta ecologică de tip I vor primi 0 puncte.

6.2.1. Construcții

Potrivit statisticilor, populaţia urbană la nivel mondial s-a dublat în ultimii 50 de ani şi se estimează că la nivelul anului 2030 două treimi din populaţia globului va locui în oraşe[80].

Un raport din 2019, realizat de Consiliul European precizează că am putea economisi până la 4,2 trilioane de dolari, pe durata de viață a unei infrastructuri, planificând de la început reziliența ei.

Clădirile sunt responsabile de circa 50 % din extracția și consumul de resurse și de peste 30 % din totalul deșeurilor generate anual în UE. În plus, clădirile sunt responsabile de 40 % din consumul de energie al UE și de 36 % din emisiile de gaze cu efect de seră legate de energie[81]. Tocmai de aceea, prin revizuirea **Regulamentului privind produsele pentru construcții**[82], proiectarea și fabricarea produselor pentru construcții se va baza pe tehnologii de ultimă oră, pentru a le face mai durabile, reparabile, reciclabile și mai ușor de refabricat.

Sistemele de climatizare eficiente energetic reprezintă o soluție pe termen scurt pentru prevenirea efectelor cauzate de caniculă. Spațiile verzi din zonele urbane și soluțiile ce au la bază natura sunt instrumente eficiente pe care orașele le pot folosi pentru a atenua efectele caniculei urbane, protejând oamenii și ecosistemele prin construirea de clădiri cu acoperișuri vii și/sau fațade verzi[83].

[80]https://www.meteoromania.ro/anm/images/clima/SSCGhidASC.pdf
[81] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_22_2013
[82]https://ec.europa.eu/docsroom/documents/49315
[83]https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0925857421001762?via%3Dihub

Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind performanța energetică a clădirilor, transpusă în **Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor**, prevede ca *toate clădirile noi, dar şi cele care intră într-un proces de renovare majoră trebuie să respecte standardul nZEB (nearly Zero Energy Building), adică să aibă un consum de energie aproape egal cu zero, asigurat din surse regenerabile de energie şi printr-un grad ridicat de eficienţă energetică. Un element comun, atât al renovărilor minore ale clădirilor existente, cât și pentru renovările majore sau construirea unora noi, îl constituie betonul. Inovațiile actuale au condus la dezvoltarea betoanelor cu emisii reduse de CO2 care reduc amprenta de carbon a oricărei construcții "cu 30-40% față de alte betoane preparate cu un ciment standard de tip I"*[84].
„Costurile pe ciclu de viaţă aferente unei construcţii sunt asociate cu costurile privind achiziţia, utilizarea, întreţinerea şi dezafectarea, precum şi toate costurile operaţionale, asistenţa şi specializarea[85]" adică presupune analiza construcției, de la proiectare, la dezafectare.

Ghidul Comisiei Europene[86] conține Criteriile UE privind achizițiile publice ecologice pentru proiectarea, construirea şi gestionarea clădirilor de birouri precum și orientări pentru:

- selectarea echipei de proiectare și a contractanților,
- proiectarea detaliată și cerințele de performanță,
- lucrări de eliminare, de demolare și de pregătire pe șantier,
- construirea clădirii sau lucrări majore de renovare,
- instalarea sistemelor energetice și furnizarea de servicii energetice,
- finalizarea, predarea și administrarea instalațiilor.

Ghidul recomandă și utilizarea **Standardului ISO 15686-5:2017**[87] Clădiri și active construite pentru efectuarea analizelor Costurilor Ciclului de Viață (LCC) ale clădirilor și ale activelor construite și ale părților acestora, indiferent dacă sunt noi sau existente.
Din păcate, un mare minus al României îl constituie inexistența unei legi cu privire la colectarea, sortarea, reutilizarea și reciclarea deșeurilor provenite din construcții[88], soluții utilizate de exemplu în cadrul Grand Paris Express[89]neputând fi preluate în proiectele de infrastructură din România.

[84] https://econcept.holcim.ro/inovatie/ecosolutii/ecopact
[85] https://www.standardscentre.co.uk/bs/BS-3843-1-1992/
[86] https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
[87] https://www.iso.org/standard/61148.html
[88] https://green-report.ro/deseurilor-din-constructii-si-desfiintari-reglementat-prin-hotarare-de-guvern/
[89] https://www.grandpariscirculaire.org/articles/h/matieres-a-faire-le-kit-de-l-economie-circulaire-des-terres-excavees.html

Renovări minore ale clădirilor

Clădirile existente își reduc consumul de energie și elimină emisiile de energie și agenți frigorifici eliminând utilizarea combustibililor fosili. Intervențiile în cazul renovărilor înseamnă de exemplu: schimbarea unor sisteme (de izolare, ferestre) cu altele cu proprietăți de termoizolare performante și verzi în același timp (celuloza sau lâna de oi[90]), introducerea unor sisteme economice de iluminare sau a unor instalații de încălzire, aerisire, ventilație, care să asigure o scădere semnificativă a consumului de energie pe metru pătrat.

Dezvoltări și renovări majore

La momentul inițierii investiției, a construirii de clădiri noi, trebuie puse trei întrebări-cheie[91]:

-Este necesară construirea clădirii noi?
-Există clădiri pentru diferite utilizări care pot fi renovate?
-Este posibilă reorganizarea spațiilor existente?

Renovările majore și contruirea clădirilor noi au în vedere eficiența energetică, alimentarea cu surse regenerabile, reducerea maximă a carbonului și o compensare a tuturor emisiilor inițiale reziduale.

[90] https://www.consultanta-certificare.ro/articole/standarde-iso-constructia-cladirilor-moderne.html
[91] https://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm, Module 7.5: Office Building Design, Construction and Management

Exemple de specificații tehnice și criterii:

- din faza de proiect, introducerea obligatorie a urmăririi comportamentului în timp a construcțiilor, monitorizarea automatizată, prin soluții digitale, structurale și/sau geotehnice a acestora (aspecte ce se transpun în siguranță), eficientizarea investițiilor imobiliare pe termen lung, prevenirea anumitor riscuri și menținerea sănătății structurale a mediului construit ce este afectat de factori externi (condiții meteo extreme, vibrații, alte șocuri) sau de fenomenul de degradare naturală.

Un exemplu de construcție proiectată în sensul recuperării căldurii produsă de echipamentele IT și folosită pentru încălzirea de locuințe este centrul de date Microsoft din oraşul Helsinki, Finlanda[92];

- tot în faza de proiectare, impunerea utilizării Standardelor SR EN 17412-1:2020 – Modelarea informației construcției (BIM) și SR EN 15804+A2:2020 - Sustenabilitatea lucrărilor de construcție, vor conduce la dezvoltarea unui proiect de infrastructură apropiate de standardul nZEB;

- performanța echipamentului energetic propus (electric și termic) și emisiile de CO2 produse de instalații[93];

- reducerea nevoilor de încălzire și răcire asociate performanțelor termice ale ferestrelor, pe baza îmbunătățirii performanței energetice a clădirilor.

[92] https://www-wall--street-ro.cdn.ampproject.org/c/s/www.wall-street.ro/articol/Companii/283426/caldura-degajata-de-un-centru-de-date-microsoft-va-fi-folosita-pentru-incalzirea-de-locuinte.html-amp
[93] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue57_Case_Study116_Galicia.pdf

Un exemplu care înglobează cele anterior prezentate îl constituie renovarea la standard nZEB realizată în premieră națională la Liceul Tehnologic Energetic „Elie Radu” din Ploiești[94], lucrări de reabilitare energetică realizate la exteriorul și la interiorul clădirii, prin programul România Eficientă.

Suplimentar, pentru construcțiile noi, construirea modulară este o alternativă viabilă la construcțiile monobloc clasice, având în vedere faptul că 75% din clădirile noi pot fi construite cu un kit de componente de construcție modulară realizat în principal din materiale biogene (lemn, cânepă, paie etc.).

O abordare standardizată și modulară va ajuta la reducerea radicală a impactului asupra mediului pe parcursul ciclului de viață al unei clădiri, deoarece componentele de construcție pot fi optimizate pentru utilizarea materialului, iar clădirile modulare pot fi extinse, dezasamblate și reasamblate cu ușurință, făcând clădirile și componentele sale parte a utilizării circulare[95].

Un instrument util, dezvoltat de Fundația Ellen MacArthur și ARUP[96], ajută proiectanții și dezvoltatorii să utilizeze principiile economiei circulare în vederea adăugării de valoare din activele existente și pentru a crea o infrastructură durabilă.

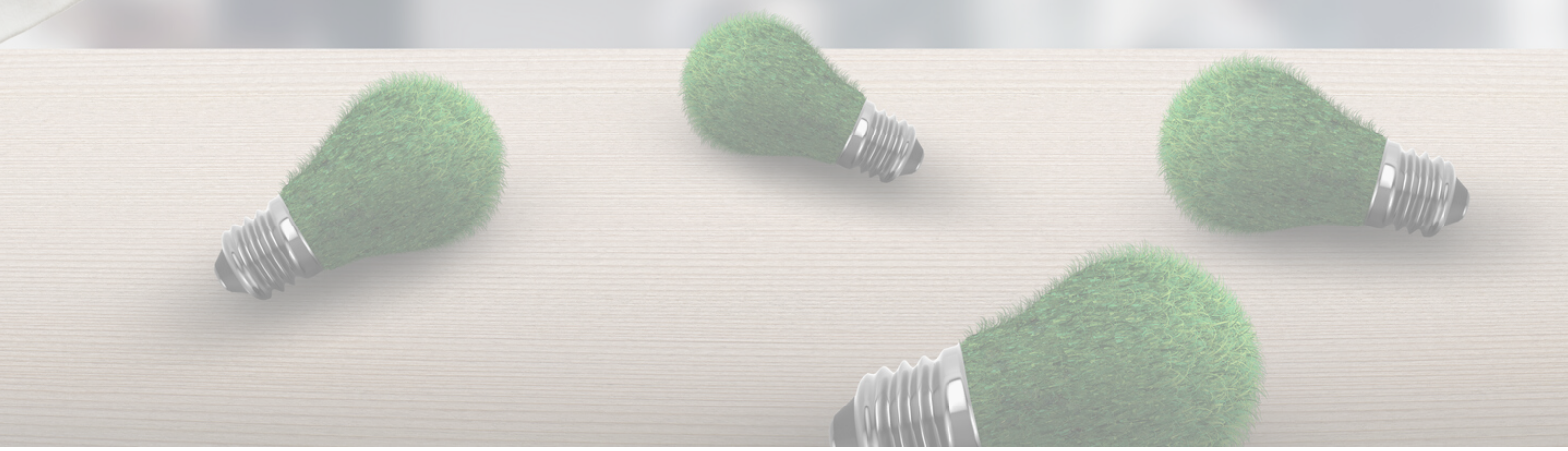

[93] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue57_Case_Study116_Galicia.pdf
[94] https://www.romania-eficienta.ro/premiera-nationala-scoala-renovata-la-standard-de-consum-de-energie-aproape-zero-prin-romania-eficienta/
[95]https://acceleratеestonia.ee/project/circular-construction/
[96] https://ce-toolkit.dhub.arup.com/

6.2.2. Mobilier

În cadrul achiziției de mobilier, se pot utiliza în caietul de sarcini, specificațiile de mediu prezentate în Ordinul nr. 1068/1652/2018 pentru aprobarea Ghidului de achiziţii publice verzi care cuprinde cerinţele minime privind protecţia mediului pentru anumite grupe de produse şi servicii ce se solicită la nivelul caietelor de sarcini.

Suplimentar, având în vedere impactul verde al achiziției, se poate utiliza ca și criteriu de atribuire, derularea unui proiect verde, conform exemplului de mai jos:

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90% **Proiectul verde-10%[97]** **De exemplu: Plantare puieți forestieri**	Declarație pe propria răspundere din partea ofertantului, prin care acesta își va asuma numărul de puieți de arbori pe care îi va planta, precum și termenul de implementare.	Pe perioada implementării contractului/acordului-cadru, operatorul economic câștigător va transmite fizic sau electronic la autoritatea contractantă următoarele documente pentru demonstrarea ducerii la îndeplinire a proiectului verde, documente care justifică plantarea puieților forestieri (ex.: contracte, facturi, documente emise de autorități publice locale, etc.) însoțite de fotografii sau capturi video prin care să se dovedească plantarea efectivă, respectiv finalizarea ”proiectului verde”.

[97]Același criteriu se poate folosi la achiziția de combustibil și la achiziția de hârtie A4&A3

Notă generală
Exemplul este unul general, fiind adaptat în mod proporțional în funcție de volumul achiziției, de numărul de corpuri sau de valoarea estimată a achiziției.

Nota 1
Proiectul verde se va implementa în termen de maximum ….luni / 1 an de la data semnării contractului/ contractului subsecvent. Dacă procedura se va desfășura pe loturi, cerința se va raporta la valoarea estimată minimă per lot, pentru a se respecta principiul proporționalității.

Nota 2
În situația în care ofertantul (care și-a asumat că va realiza un proiect verde) nu va duce la îndeplinire cele asumate în timp de….luni /1 an de la data semnării contractului/ a contractului subsecvent prin care se depășește valoarea minimă a contractului/lotului, autoritatea contractantă are dreptul de a solicita o penalizare de până la 1%[98] din valoarea pentru partea neîndeplinită a contractului/contractului subsecvent până la îndeplinirea proiectului verde asumat.

Nota 3
Ofertantului i se va solicita depunerea unei Garanții de bună execuție care va fi reținută de autoritatea contractantă, în limita proiectului neexecutat din contract/contractele subsecvente încheiate, dacă proiectul verde nu va fi derulat în termenii contractuali agreați sau nu va fi efectuat deloc, împreună cu emiterea unui Certificat constatator negativ.

Nota 4
În situația utilizării acestui criteriu de atribuire, se recomandă instrumentul prevăzut la art.118 lit.(a) din Legea nr.98/2016, adică acordul-cadru fără reluarea competiției, pentru a acorda câștigătorului confortul semnării tuturor contractelor subsecvente.
Altă cerință verde pentru categoria de produse de Mobilier o reprezintă Eticheta ecologică, dar aceasta trebuie analizată în cadrul unei Consultări de piață pentru că în lista existentă pe site-ul Comisiei Europene[99], nu se regăsește nicio referință la vreun producător român.

[98] Cazul 68 – Viena, https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SRPP-EC-Publication.pdf
[99] http://ec.europa.eu/ecat/

Alte posibilități de achiziționare a unor produse sustenabile de Mobilier, sunt:

- achiziționarea de mobilier complet recondiționat[100]

- refolosirea și recondiționarea unor părți din mobilierul existent și parțial uzat printr-o cerință ca orice piesă cu o greutate mai mare de 50g. să fie separabilă la sfârșitul vieții[101].

Altă cerință ce poată fi utilizată pentru diferențierea produselor durabile poate fi:

Specificații tehnice din caietul de sarcini	Clauze contractuale
Prezentarea unei etichete ecologice, a certificatului **GREENGUARD**[102] sau echivalent **NOTĂ:** **Certificarea GREENGUARD asigură metode de testare și limite de emisie pentru următoarele grupe de produse:** • **Materiale de constructii,** • **Mobilier** • **Echipament electronic** • **Produse de curățenie și întreținere** • **Dispozitive medicale pentru respirație**	Produsele de mobilier cărora li s-a acordat eticheta ecologică a UE pentru mobilier (instituită în Decizia (UE) 2016/1332 a Comisiei sau în ISO 14024:2018) sau pentru realizarea cărora se utilizează metode echivalente (cum ar fi certificatul GREENGUARD sau echivalent) sunt considerate conforme.

[100] Issue77_Case_Study_152_Wales.pdf (europa.eu)
[101] Cerința 19 din https://certification-ameublement.fcba.fr/documents/171-ref-nf217-gb.pdf
[102] https://www.ul.com/resources/ul-greenguard-certification-program

La evaluarea ofertei, autoritatea contractantă poate lua în considerare dacă lemnul, din care va fi realizat mobilierul de birou, provine din gestionarea pădurilor dovedit legală și durabilă. În acest sens, se poate solicita prezentarea, în cadrul propunerilor tehnice, a certificării PEFC/FSC sau echivalent.

Mobilierul cuprinde o categorie de produse uzate și recondiționate, promovată ca o măsură de economie circulară, dar neexploatată de autoritățile contractante deși Ordinul 1068/2018 vorbește de "servicii de renovare/recondiționare a mobilierului și servicii de colectare și reutilizare a stocului de mobilier aflat la sfârșitul ciclului de viață".

Criteriu de atribuire	Documentație Informații către ofertanți & Formulare	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 95% **Certificare verde - 5%** **Reutilizarea mobilierului vechi[103]**	Algoritm de calcul: Punctajul se acordă astfel: a)Punctajul maxim de 5 puncte se acordă pentru oferta care oferă o reciclabilitate a produselor în proporție > 95% Ofertele care prezintă reciclabilitate ⩽ 95% vor primi 0 puncte.	Ofertantul trebuie să furnizeze Fișa tehnică a produsului care să conțină instrucțiuni clare de dezasamblare, înlocuire și reparare (pe hârtie sau copie electronică, video) pentru a permite o dezasamblare nedistructivă a produsului de mobilier în scopul înlocuirii pieselor/ materialelor componente. Operațiunile de dezasamblare și înlocuire ar trebui să poată fi efectuate prin utilizarea instrumentelor manuale comune și de bază și a forței de muncă necalificate.

[103] Case 24 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/69fc6007-a970-11ea-bb7a-01aa75ed71a1

6.2.3. Papetărie

Prețul ofertei, componenta financiară – 80...90 %
Componenta tehnică/calitativă – 10...20%

Algoritm de calcul

Punctajul se acordă astfel:
a) Punctajul maxim de 10…20 de puncte se acordă pentru oferta care conține numărul cel mai mare de articole care conțin eticheta ecologică de tip I
b) Pentru celelalte ofertate punctajul Ptehnic (n) se calculează proporțional, astfel:
Ptehnic (n) = (număr de articole ecologice ofertate care conțin eticheta ecologică de tip I/număr maxim de articole ofertate care conțin care conțin eticheta ecologică de tip I) x 10…20
Ofertele care nu prezintă niciun articol (din cele indicate în tabelul din Caietul de Sarcini) care conține eticheta ecologică de tip I vor primi 0 puncte.

Specificații pentru produsele ecologice:

- Produsele care conțin hârtie sau sunt fabricate din hârtie trebuie să utilizeze hârtie 100% reciclată, fără clor. Hârtia să conțină fibre de celuloză provenind din păduri administrate legal, și, după caz, din păduri gestionate în mod durabil sau să conțină fibre din materiale reciclate.
- Produsele trebuie să fie fără solvenți;
- Produsele din materiale plastice să fie fără PVC și să conțină cel puțin 60% plastic reciclat;
- Produsele trebuie să fie reîncărcabile și reutilizabile (de exemplu, markeri de text);
- Produsul Bandă adezivă nu trebuie să conțină PVC [104];
- Bateriile de unică folosință nu trebuie să conțină mercur și cadmiu;
- Calculatoarele electronice trebuie să fie alimentate cu energie dublă (baterie și solară).

[104]https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue27_Case_Study59_Gloucestershire_stationery.pdf

O atenție deosebită trebuie acordată ambalării și livrărilor de produse de papetărie.

Astfel, se pot introduce următoarele cerințe [105]:

- Produsele trebuie să fie livrate în ambalaje, în vrac, solide și reciclabile;
- Cel puțin 80% din ambalaj trebuie să fie fabricat din fibre care pot fi reciclate după utilizare;
- Ambalajul nu conține PVC sau PVDF.

Un criteriu de atribuire îl poate constitui, ca în cazul procedurilor derulate de Unitățile Centralizate Locale din Sibiu și Harghita[106], ponderea produselor care conțin fibre de celuloză provenind din păduri administrate legal sau fibre de celuloză provenind din păduri gestionate în mod durabil sau fibre de celuloză provenind din materiale reciclate.

[105]https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue33_Case_Study70_Brussels_green_stationery.pdf
[106]Sibiu: https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/c-notice/v2/view/100138091 și Harghita: https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/c-notice/v2/view/100138573

6.2.4. Hârtie A3&A4

În cadrul achiziției de hârtie, se pot utiliza în caietul de sarcini, specificațiile de mediu prezentate în Ordinul nr. 1068/1652/2018 pentru aprobarea Ghidului de achiziţii publice verzi care cuprinde cerinţele minime privind protecţia mediului pentru anumite grupe de produse şi servicii ce se solicită la nivelul caietelor de sarcini.
Suplimentar, având în vedere impactul verde al achiziției, recomandăm utilizarea:
- criteriului de atribuire prezentat în cadrul achiziției de mobilier
- drept criteriu de atribuire, existența etichetei ce demonstrează lanțul de aprovizionare a lemnului, conform exemplului de mai jos:

Specificații tehnice din caietul de sarcini	Clauze contractuale
Prețul ofertei - 90 % **Existența etichetei PEFC/FSC sau echivalent - 10%[107]**: - Etichetă PEFC (Programul pentru Aprobarea Certificării Forestiere) - Eticheta FSC (Forest Stewardship Council) - sau etichetă echivalentă (PE)	Modalitatea prin care este demonstrată îndeplinirea cerinței privind factorul de evaluare al componentei tehnice eticheta PEFC/FSC sau echivalent: ofertantul va depune certificarea PEFC/FSC sau echivalent, în cadrul propunerilor tehnice. În cazul în care lemnul provine dintr-o țară care a semnat un acord de parteneriat voluntar cu UE, licența FLEGT, astfel cum este definită în Regulamentul (CE) nr. 2173/2005 al Consiliului privind instituirea unui sistem de licențiere FLEGT pentru importurile de lemn în CE, specificând sursa fibrelor, poate servi drept dovadă a legalității. Aceste sisteme voluntare pot fi certificate de terțe părți, deseori în cadrul sistemului de management ISO 9000 și/sau ISO 14000 sau EMAS. Se va accepta orice alt mijloc de probă adecvat, precum un dosar tehnic al producătorului sau un raport de încercare pus la dispoziție de un organism recunoscut care să demonstreze indeplinirea cerinței privind eticheta.

[107] https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/c-notice/v2/view/100139597

Note

1. Cu privire la posibilitatea achiziționării de hârtie reciclată 100%, recomandăm, având în vedere preconcepțiile false (hârtia, “din cauza culorii nu este de calitate” sau mai scumpă și “strică imprimantele”) crearea unui lot specific pentru acest produs (ce se va utiliza de exemplu la întocmirea documentelor de lucru cu circuit intern), precum și inițierea unor campanii de conștientizare a calității și beneficiilor acestui tip de hârtie, urmând ca treptat hârtia reciclată să fie achiziționată integral.

2. Pentru cantitățile livrate folosind paleți, se vor utiliza paleți din lemn reutilizabili sau reciclabili.

6.2.5. Computere, monitoare, tablete și telefoane mobile

În funcție de nevoile concrete, de bugetul instituției de activitatea specifică a utilizatorului final, recomandăm:

Achiziționarea de produse recondiționate “refurbished”

Un produs refurbished este un produs resigilat, recondiționat pentru a se asigura că îndeplinește toate standardele de calitate ale producătorului. Produsele refurbished sunt trecute prin teste riguroase pentru îndeplinirea standardelor, iar parametrii de testare sunt optimizați în așa fel încât să coincidă setărilor din fabrică.

Majoritatea **produselor Refurbished** provin de la companiile de top mondiale în special pe clasa business, companii mereu axate pe ceea ce înseamnă inovație, configurații solide, performanță de ultimă generație și nu pe preț.
În cadrul achiziționării de produse refurbished, criteriul de atribuire poate să țină cot de rezistența suplimentară a bateriei reîncărcabile[108] .

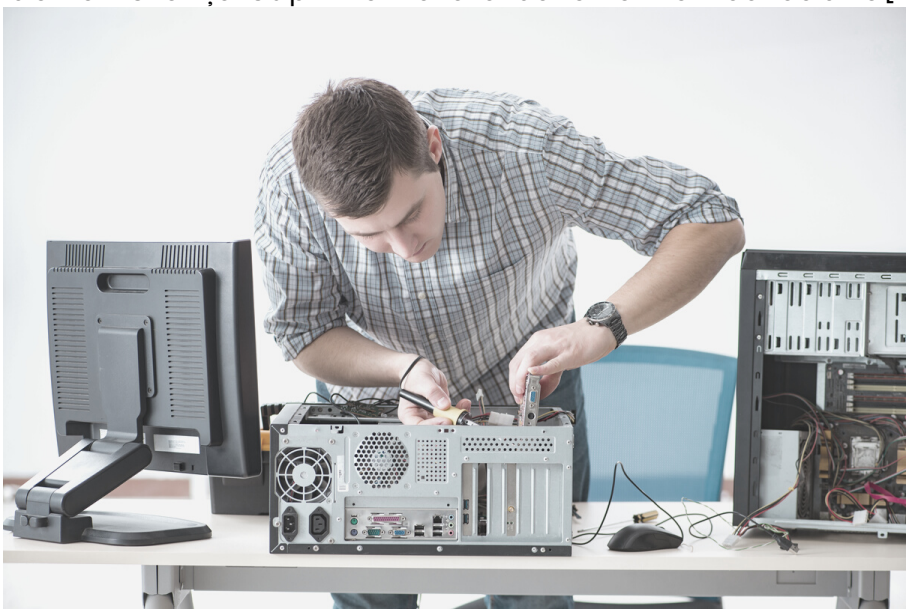

[108] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/computers%20and%20monitors/ENV-2021-00071-00-00-EN-TRA-00.pdf

Notă

Comerțul produselor **Refurbished** este sub supravegherea producătorului. Distribuitorul are obligația față de producător de a testa minuțios echipamentul și de a garanta buna lui funcționare și aspect impecabil.

Un exemplu în acest sens îl oferă compania de telefonie mobilă Fairphone [109] care prin designul modular, recondiționarea și reutilizarea telefoanelor, oferă o versiune recondiționată de înaltă calitate a telefonului, ce se traduce în: aceeași garanție de doi ani (ca a unui produs nou) o baterie nouă și actualizări de software, la un preț de 299EUR față de 399EUR pentru Fairfone 2 new life edition.

Auchan a fost primul retailer care a integrat în oferta sa și smartphone-uri recondiționate, fiind, la rândul său, pionier în România în domeniul economiei circulare și al produselor electro sustenabile[110]. Primul parteneriat pentru distribuția smartphone-urilor recondiționate a fost încheiat de Auchan în anul 2020 cu start-up-ul românesc, Fenix, companie preluată de Recommerce Group și care oferă produse smartphone recondiționate, care trec printr-o serie de inspecții făcute de specialiști pentru a-l aduce într-o stare 100% funcțională și perfect estetică. După verificări, acesta poate fi cumpărat la un preț redus cu până la 50% decât unul nou și cu o garanție de 12 luni, care acoperă orice eventuală problemă de funcționare.

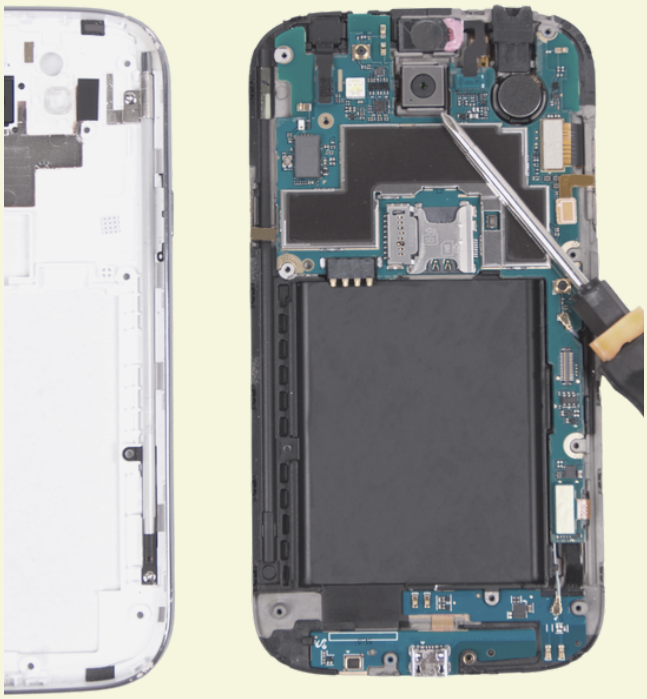

[109]https://www.fairphone.com/en/2019/04/16/refurbished-phones-give-valuable-resources-a-new-life/
[110]https://romania.auchan.ro/ro/blog/news/auchan-extinde-parteneriatul-cu-recommerce-group-pentru-vanzarea-telefoanelor-reconditionate-cu-garantie

Achiziționarea de produse recondiționate

Un exemplu de succes este derulat de **Ateliere Fără Frontiere** care prin proiectul **Educlick**[111] colectează, recondiționează și donează către școli din medii vulnerabile echipamente IT uzate. Toată activitatea atelierului reprezintă un program de inserție socio-profesională pentru persoane vulnerabile și proiectul a câștigat locul II în competiția organizată de European Economic and Social Committee (EESC) pentru implicarea în acțiuni climatice.

Achiziționarea de produse noi

De cele mai multe ori, utilizatorul final al produselor achiziționate nu are nevoie de produse noi, care înmagazinează cea mai nouă tehnologie, aceasta fiind plătită suplimentar și neutilizată la întreaga capacitate pentru care este proiectat produsul.

În cadrul acestor achiziții, trebuie urmărite:

- Proiectarea pentru durabilitate, actualizare (upgrade) și reparabilitate;
- Proiectarea pentru o ușoară dezasamblare și recuperare a componentelor;
- Achiziționarea modelelor produse cu un număr redus de substanțe periculoase;
- Servicii și garanții ale duratei de viață extinse;
- Servicii de scoatere din uz.

În vederea achiziționării unor produse durabile și concepute pentru o abordare circulară, autoritatea contractantă poate:

- impune restricții cu privire la utilizarea substanțelor periculoase în compoziția produselor[112]

- solicita existența certificării TCO Certified[113] sau a standardului ISO 14024:2018 a produselor. În acest sens, produsul și ambalajul său de vânzare cu amănuntul trebuie să fie etichetate cu sigla certificată TCO Certified.

[111]https://www.educlick.ro/?msclkid=c2c887d2cec311ec98663efaf019ae76[114] https://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm

[112] Directiva 2011/65/UE privind restricțiile de utilizare a anumitor substanțe periculoase în echipamentele electrice și electronice (RoHS), Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH) și Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor

[113] https://tcocertified.com/

Pentru categoriile de produse din gama de **produse IT:** computere, monitoare, imprimante, servere, video-proiectoare, etc. se recomandă **punctarea privind Costurile Ciclului de Viață (LCC)**, existând la nivelul Comisiei Europene metode de calcul în acest sens[114] .

Pentru achiziția de computere există posibilitatea achiziționării de produse customizate după nevoia instituției, astfel încurajându-se dezvoltarea firmelor locale (inclusiv de tipul întreprinderilor sociale, a întreprinderilor sociale de inserție sau a unităților protejate) ce pot asambla componentele dorite (acest model este utilizat de exemplu, de Unitatea Centralizată de Achiziții Bundesbeschaffung GmbH – BBG din Austria[115]).

Monitoarele se pot achiziționa separat de sistemul hardware, cu atât mai mult cu cât monitoarele reprezintă o sursă generatoare de probleme de sănătate pe termen lung.

[114] https://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm
[115]https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue67_Case_Study_135_Austria.pdf

Pentru telefoanele mobile, se poate solicita existența **etichetei EcoRating**[116] care evidențiază cele cinci aspecte cheie ale sustenabilității:

Durabilitate - acoperă robustețea dispozitivului, durata de viață a bateriei și perioada de garanție a dispozitivului și a componentelor acestuia.

Reparabilitate - acoperă ușurința cu care dispozitivul poate fi reparat, inclusiv proiectarea telefonului mobil și activitățile de susținere care ar putea crește durata de viață utilă a produsului prin îmbunătățirea potențialului de reparare, reutilizare și actualizare a acestuia.

Eficiența climatică - evaluează emisiile de CO2 pe parcursul întregului ciclu de viață.

Reciclabilitate - acoperă aspectul privitor la cât de bine pot fi recuperate și dezasamblate componentele dispozitivului, informațiile furnizate pentru a permite acest lucru și cât de bine pot fi reciclate materialele acestuia.

Eficiența resurselor - Evaluează impactul cauzat de cantitatea de materii prime limitate cerută de dispozitiv (de ex. aur pentru fabricarea componentelor electronice) în contextul epuizării resurselor. Astfel, cu cât scorul este mai bun aici, cu atât impactul este mai mic asupra disponibilității materialelor.

[116] https://www.ecoratingdevices.com/

6.2.6. Hrană sănătoasă

Având în vedere sedentarismul accentuat de criza COVID, obezitatea la copii devine una dintre problemele de sănătate ale copiiilor din România[117].

Încurajarea sustenabilității alimentare de-a lungul întregului lanț de aprovizionare, de la producție la livrare se poate utiliza în aceste achiziții[118].

Astfel, pentru cantinele din grădinițe, școli, ale spitalelor sau centrelor sociale se poate solicita ca:
- produsele să provină din răsaduri certificate ca fiind ecologice, pentru a încuraja furnizorii să crească plante tinere în pepinierele proprii,
- producătorii să utilizeze numai compost organic ca îngrășământ,
- producătorii să nu utilizeze substanțe chimice în combaterea bolilor și dăunătorilor,
- peștii să provină din apele naționale sau din acvacultură durabilă.

[117]https://www.mediafax.ro/social/ziua-mondiala-a-obezitatii-unul-din-4-copii-si-50-din-adultii-din-romania-sunt- supraponderali-sau-obezi-19943463
[118]https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue_99_Case_Study_187_Vienna.pdf Issue_86_Case_Study_166_Ottignies.pdf (europa.eu)

Criteriul de atribuire ar putea să îl constituie *„Prospețimea produselor”* punctându-se termenul între recoltare și livrare[119], care se poate corobora cu criteriul ***„produselor de sezon”***[120], conform Criteriilor UE privind achizițiile publice verzi pentru alimente, servicii de alimentație publică și distribuitoare automate de produse[121] .

Tot o măsură de sprijin a producătorilor naționali sau chiar locali îl poate constitui punctarea suplimentară a produselor agricole și al altor produse alimentare etichetate cu indicație geografică în ofertele lor, în mod individual, indicând lista de astfel de produse care poartă o etichetă de indicație geografică care pot fi furnizate/oferite[122].

Pentru astfel de achiziții de produse proaspete, ecologice[123], locale, este necesar să existe un program național de politică publică astfel încât producătorii agricoli să cunoască necesitățile autorităților contractante cu mult timp înainte, ceea ce le va permite să-și planifice producția.

O astfel de campanie, este derulată de ICLEI[124], rețeaua globală pentru durabilitate, care a identificat această oportunitate pentru achiziiile publice, în conformitate cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Națiunilor Unite și Strategia UE “de la fermă la furculiță”[125].

[119] Issue14_Case_Study34_Rome_food.pdf (europa.eu)
[120] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue47_Case_Study99_Barcelona.pdf
[121] https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
[122] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1151
[123]În Danemarca criteriul “mâncare organică”este punctat cu minim 60%
https://oes.dk/media/39012/strategi-for-groenne-indkoeb-engelsk.pdf?msclkid=31b84e52af3a11ec811fd671ddd6e451
[124] https://iclei-europe.org/topics/food/buy-better-food/
[125] https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

În România există **Ordinul comun al ministrului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale şi al preşedintelui Agenţiei Naţionale pentru Achiziţii Publice nr.19 din 18 ianuarie 2018[126]** prin care a fost aprobată documentația standardizată d**e atribuire a contractelor/acordurilor-cadru de furnizare a fructelor legumelor şi produselor lactate şi produselor de panificaţie în cadrul Programului pentru şcoli al României** în care, pe lângă preț, punctat cu 90-95%, se acordă punctaj și lanțului de aprovizionare 5-10%, adică dacă producătorul poate livra direct (fără intermediari) acesta primește punctajul maxim.

Alte măsuri care ar putea sprijini o astfel de abordare verde a achiziționării produselor proaspete ar putea fi întocmirea unui calendar sezonier al fructelor și legumelor ce se produc în România (după modelul din Austria[127]) și mediatizarea hărților Producătorilor Locali[128] și a Furnizorilor Ecologici[129].
Criteriile de atribuire propuse de Municipiul Brașov, din cadrul achiziției postată în SEAP[130] cu anunțul de participare CN1039391/2022 sunt demne de promovat, cu atât mai mult cu cât acestea au fost implementate înainte de apariția Legii nr. 86/2022[131] (care introduce obligații pentru autoritățile/ entitățile contractante privind analiza lanțului de aprovizionare):

Prețul ofertei, componenta financiară –70 %
Componenta tehnică/calitativă
1. Ponderea produselor obţinute din producţie ecologică – maxim 10 puncte
2. Pentru livrările directe (de la producătorul original la consumatorul final) – maxim 10 puncte
3. Pentru achiziţia a cel putin 30% din produse de la producători locali, fermieri, cooperative şi asociaţii – maxim 10 puncte

[126] https://www.madr.ro/docs/agricultura/program-scoli-2018/OM-19-2018-documentatia-standardizata-program-scoli.pdf
[127] https://info.bmlrt.gv.at/dam/jcr:356eb052-18c1-483f-bef2-31dfff139756/Saisonkalender_210421.pdf
[128]https://producatoridinromania.ro/
[129] https://maphub.net/GeorgianaNGabriela/map
[130] https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/c-notice/v2/view/100137014
[131]https://www.monitoruloficial.ro/Monitorul-Oficial--PI--366--2022.html

6.2.7. Lucrări de infrastructură

Pactul verde european prevede o reducere cu 90 % a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de transporturi, astfel încât UE să devină o economie neutră din punct de vedere climatic până în 2050. Același document propune ca 75 % din transportul intern de marfă efectuat în prezent pe cale rutieră să fie reorientat către transportul feroviar și transportul pe căile navigabile interioare[132].

Abordarea actuală a lucrărilor de infrastructură are în vedere conceptul economiei circulare, cel mai relevant exemplu constituindu-l cel mai mare proiect European de transport Grand Paris Expres[133] proiectul liniei de metrou care va face înconjurul capitalei Franței, pe o distanță de 100 de kilometri.

În cadrul acestuia, din etapa de proiectare:

- au fost prevăzute elemente privind monitorizarea automatizată prin soluții digitale, structurale și/sau geotehnice[134],
- au fost analizate modurile de procesare a deșeurilor (prevenire–reutilizare–reciclare),
- au fost prevăzute a fi folosite eco-materiale și produse ecologice granulare,
- materialele utilizate trebuiau să îndeplinească o rată minimă de reutilizare sau reciclare.

[132] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14012-2020-INIT/ro/pdf
[133] https://www.grandpariscirculaire.org/
[134] https://www.syscom.ch/wp-content/uploads/Bartec_Syscom_-_Case_Study_Grand_Paris.pdf

Lucrări de infrastructură rutieră

Aspectele ecologice în cadrul lucrărilor de infrastructură rutieră trebuie avute în vedere pe toată perioada de derulare a investiției, de la faza de proiectare a căilor rutiere, la faza de exploatare.

Astfel **se poate puncta suplimentar utilizarea produselor extrase la momentul escavărilor - după modelul Grand Paris Expres - sau a celor reciclate (de exemplu betonul reciclat**[135]).

Aceasta este o oportunitate de a închide bucla materialelor de construcție și de a crea un ciclu de viață circular sau chiar de a utiliza anvelope uzate reciclate[136], care asigură - prin reutilizare - circularitatea investiției și reducerea poluării fonice.

Folosirea fibrelor polimerice din anvelope are avantajul unic de a îmbunătăți potențialul de rezistență a betonului și de a-și extinde durata de viață iar adăugarea fibrei la beton ar putea reduce amprenta de carbon a industriei anvelopei și, de asemenea, va reduce emisiile din industria construcțiilor[137].

[135]https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue75_Case_Study_149_Berlin.pdf
[136] https://www.colectaredeseuri.ro/stazile-viitorului-sunt-facute-din-anvelope-uzate-reciclate
[137]https://rum.sciences-world.com/when-rubber-hits-road-29816

Lucrări de infrastructură feroviară

Deși transportul feroviar este cel mai ecologic mod de transport, are un efect redus asupra schimbărilor climatice și are cel mai mic impact asupra mediului în comparație cu alte forme de mobilitate, România nu a reușit să țină pasul cu noile abordări europene în acest domeniu. Cu ajutorul fondurilor europene, pe anumite tronsoane s-a reușit trecerea de la materialul rulant diesel la cel electric și modernizarea prin creșterea parametrilor tehnici și a vitezei.

Îmbucurătoare sunt intențiile Autorității pentru Reformă Feroviară care au scos în consultare de piață[138] documentații în vederea achiziționării de rame electrice du hydrogen (H-EMU) și cu baterii (B-EMU), aliniându-se astfel tendințelor verzi din acest domeniu.

Prin Programul de acțiune adoptat în 30 decembrie 2021 ce are ca obiect dezvoltarea infrastructurii feroviare și transferul modal către calea ferată al fluxurilor de transport de călători și marfă[139]. Guvernul își propune creșterea traficului feroviar de marfă asumat prin PNRR prin crearea unui transport de marfă verde (SSM Strategy)[140].

[138]https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/mc-notice/view/100127681 - [MC1019232]
[139]https://www.e-licitatie.ro/pub/notices/mc-notice/view/100127685 - [MC1019235],https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/250231
[140]https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8824-2021-INIT/ro/pdf

6.2.8. Corpuri și surse de iluminat

Prețul ofertei, componenta financiară – 70 %
Componenta tehnică/calitativă

1. Durata de funcționare (număr ore) – maxim 10 puncte
2. Eficiența produsului (flux luminous per watt) – maxim 10 puncte
3. Indice de redare a culorilor (CRI) – maxim 10 puncte

Dacă studiile inițiale prezentau efectele negative ale poluării luminii asupra păsărilor[141], ultimele studii prezintă faptul că 60% dintre europeni și aproape 80% dintre nord-americani nu pot vedea Calea Lactee din cauza efectelor iluminatului artificial, în timp ce este aceasta este imperceptibilă pentru întreaga populație din Singapore, Kuweit și Malta[142].

Atât pentru iluminatul interior cât și pentru cel exterior este recomandat a se folosi Costul pe ciclul de viață al produselor.

Metoda de evaluare a aspectelor economice va utiliza un instrument[143] care permite calcularea tuturor costurilor, inclusiv costurile de exploatare, întreținere și sfârșit de viață.

De asemenea, pentru ambele tipuri de achiziții un accent deosebit ar trebui pus pe proiectare ecologică[144], echipamentele fiind necesar a fi proiectate astfel încât să faciliteze dezmembrarea și recuperarea pentru reutilizare și reciclare a componentelor și materialelor.

Mai mult, ar trebui implementat un management inteligent al energiei, adică un sistem inteligent de management al tehnicii care urmează să fie utilizat pentru a permite controlul automat al surselor de lumină (senzori de mișcare, optimizarea fluxului de lucru în funcție de lumina natural sau a spațiilor în care sunt instalate, prize inteligente, identificarea defecțiunilor din rețea, etc.).

[141] https://www.descopera.ro/natura/18026022-pericolul-pe-care-il-prezinta-orasele-pentru-pasarile-migratoare
[142] https://www.theguardian.com/science/2016/jun/10/milky-way-no-longer-visible-to-one-third-of-humanity-light-pollution?utm_medium=website&utm_source=archdaily.com
[143] https://smart-spp.eu/index.php?id=7633 sau https://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm
[144] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue7_Example18_Cascais_Lighting.pdf

Iluminatul interior

Angajații de la birouri sunt afectați de efectul de flicker al neoanelor, ce sunt preponderent existente în instituțiile publice, dăunând intermitenței ochiului[145]. Tendința din ultima perioadă o reprezintă schimbarea corpurilor de iluminat clasice cu soluții de iluminare ce folosesc tehnologie LED[146], această lumină fiind considerată a fi mult mai puțin dăunătoare ochilor.

Aspecte de urmărit la achiziționarea surselor LED:

- temperatura de culoare, o temperatură peste 4000K putând provoca insomnii sau chiar tumori canceroase ale ochilor[147],
- fluxul luminos, un bec fiind cu atât mai eficient cu cât raportul Lumeni/Watti este mai mare,
- durata de viață, ce trebuie marcată pe ambalaj.

Iluminatul exterior

Ca și în cazul surselor de interior, un aspect important al proiectării soluției finale îl constituie tipul de lampă, lămpile monocromatice, cum ar fi lămpile de sodiu, fiind mai puțin poluante decât lămpile cu lumină albă, ca de exemplu lămpile fluorescente sau unele LED-uri[148].

Asociația Română pentru Iluminat a avut în consultare Ghidul pentru licitațiile de iluminat stradal[149]. Conform acestuia, au fost identificate ca și cerințe minime ce se pot solicita în specificațiile tehnice:

- performanța luminotehnică menținută
- limitarea impactului asupra mediului
- performanța energetică
- performanța în funcționare (inclusiv mentenanța).

Tot în vederea reducerii poluării luminoase, din punct de vedere al designului, specialiștii[150] recomandă: utilizarea de culori mai calde (între 3000-4000K), estomparea și protejarea luminii prin ecranare, astfel încât lumina să fie îndreptată în jos sau cu un unghi cât mai redus, restricționând strălucirea de deasupra orașului.

[145] https://a1.ro/lifestyle/health/afla-cum-lumina-necorespunzatoare-iti-poate-afecta-sanatatea-id605958.html
[146]În Danemarca achiziția de led-uri este obligatorie https://oes.dk/media/39012/strategi-for-groenne-indkoeb-engelsk.pdf?msclkid=31b84e52af3a11ec811fd671ddd6e451
[147]https://theconversation.com/american-medical-association-warns-of-health-and-safety-problems-from-white-led-streetlights-61191
[148] https://ro.warbletoncouncil.org/contaminacion-luminica-13715
[149] https://www.ari-iluminat.ro/ghid-pentru-licitatiile-de-iluminat-stradal/
[150] https://www.insidescience.org/news/astronomers-encourage-cities-shield-outdoor-lighting?utm_medium=website&utm_source=archdaily.com

6.2.9. Echipamente de protecție

Prețul ofertei, componenta financiară – 90 %
Componenta tehnică/calitativă – 10%
Algoritm de calcul: Punctajul se acordă astfel:
a) Punctajul maxim de 10 de puncte se acordă pentru oferta care conține numărul cel mai mare de articole care conțin eticheta ecologică de tip I
b) Pentru celelalte ofertate punctajul Ptehnic (n) se calculează proporțional, astfel:
Ptehnic (n) = (număr de articole ecologice ofertate care conțin eticheta ecologică de tip I/număr maxim de articole ofertate care conțin care conțin eticheta ecologică de tip I) x 10
Ofertele care nu prezintă niciun articol (din cele indicate în tabelul din Caietul de Sarcini) care conține eticheta ecologică de tip I vor primi 0 puncte.

Directiva nr. 89/656/CEE privind cerinţele minime de securitate şi sănătate pentru utilizarea de către lucrători a echipamentelor individuale de protecţie la locul de muncă a fost transpusă în România prin Hotărârea nr.1146/2006 privind cerinţele minime de securitate şi sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă dar niciuna dintre ele nu prevăd specificații tehnice de mediu.

Criteriile privind achizițiile publice ecologice pentru produse și servicii textile[151] se axează pe impactul cel mai semnificativ asupra mediului de-a lungul ciclului de viață al produselor, care, pentru produsele textile, au fost împărțite în cinci categorii diferite:

- **aprovizionarea cu fibre,**
- **restricții chimice,**
- **durabilitatea și extinderea duratei de viață,**
- **conservarea energiei în faza de utilizare,**
- **proiectarea pentru reutilizare și reciclare.**

[151] https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/criteria/textiles/RO.pdf

Cerințe și specificații tehnice recomandate a se solicita în documentațiile de atribuire:

- managementul mediului de-a lungul întregului lanț de aprovizionare,
- optimizarea managementului substanțelor chimice (de exemplu, managementul riscului în timpul vopsirii/tipăririi; interzicerea sau solicitarea înlocuirii substanțelor chimice periculoase),
- manipularea responsabilă a deșeurilor, a apelor uzate și a emisiilor,
- ISO 20471:2013/AMD 1:2016 îmbrăcăminte cu vizibilitate ridicată.

Producătorul trebuie să se asigure că îmbrăcămintea de lucru furnizată menține un anumit nivel de calitate în perioada contractuală.

ISO 14024:2018 stabilește principiile și procedurile pentru dezvoltarea programelor de etichetare ecologică de tip I.

Producătorul va achiziționa și utiliza produse textile cu toxicitate scăzută, de preferință produse și fibre cu impact limitat asupra mediului în timpul fabricării sau fabricat din fibre cultivate cu utilizarea minimă a pesticidelor și va minimizar impactul asupra mediului al utilizării, întreținerii și eliminării produselor textile.

Oeko-Tex®[152] este un sistem de certificare la nivel global pentru produsele textile fabricate din materiale evaluate ca fiind inofensive pentru sănătatea umană

[152] https://www.oeko-tex.com/en/

Certificatul atestă că în materiile prime și în cadrul procesului de producție nu sunt utilizate:

- substanțe interzise de lege (coloranți cancerigeni interzișși, pe baza de azot, formaldehidă, pentaclorfenol, cadmiu, nichel etc.);
- substanțe chimice reglementate prin lege (formaldehidă, metale grele);
- substanțe chimice cunoscute ca fiind periculoase pentru sănătate, chiar dacă încă nu sunt reglementate prin lege (pesticide, coloranți, alergeni);
- substantele chimice REACh, precum și substantele candidate ECHA SVHC, în măsura în care sunt relevante pentru producția de tesături, materiale textile, îmbrăcăminte sau accesorii.

Strategia UE pentru textile sustenabile și circulare[153] stabilește viziunea și acțiunile concrete pentru a asigura faptul că, până în 2030, produsele textile introduse pe piața UE au un ciclu de viață lung și sunt reciclabile, fabricate pe cât de mult posibil din fibre reciclate, nu conțin substanțe periculoase și sunt produse cu respectarea drepturilor sociale și ale mediului.

Măsurile specifice prevăzute vor include cerințe de proiectare ecologică pentru textile, informații mai clare, un pașaport digital al produselor și o schemă obligatorie a UE de răspundere extinsă a producătorilor. Strategia prevede, de asemenea, măsuri de combatere a eliberării neintenționate de microplastice din textile, de asigurare a fiabilității mențiunii „ecologic” și de stimulare a modelelor de afaceri circulare, inclusiv a serviciilor de reutilizare și reparare.

[153] https://ec.europa.eu/environment/publications/textiles-strategy_en

7. Îndreptar privind introducerea clauzelor sociale și de mediu

7.1. Etapele Procesului de achiziție

Spre deosebire de vechile Directive europene[154] și implicit de legislația românească ce le transpunea[155], documente ce se focusau doar pe partea de proces de achiziție, noile cadre legislative europene[156] și naționale[157] alocă o importanță deosebită pregătirii și managementului de contract, tocmai pentru a demonstra importanța planificării unei achiziții sustenabile.

Pregătire	Achiziție			Management contract
1. Pregătire și planificare	**2. Publicare și transparență**	**3. Depunerea ofertelor și selecția ofertanților**	**4. Evaluare și atribuire**	**5. Executarea contractului**
» Detectarea nevoii viitoare » Implicarea părților interesate » Analiza pieței » Definirea obiectului » Selecția procedurii	» Redactarea specificațiilor, inclusiv a criteriilor » Pregătirea documentelor achiziției » Publicitate privind contractul » Oferirea de clarificări	» Primirea și deschiderea ofertelor » Aplicarea motivelor de excludere » Selecția ofertanților adecvați	» Evaluarea ofertelor » Atribuirea și semnarea contractului » Notificarea ofertanților și publicarea atribuirii	» Gestionarea și monitorizarea executării » Efectuarea plăților » Dacă este necesar, modificarea sau rezilierea contractului » Încheierea contractului

SURSA: ORIENTĂRI PENTRU RESPONSABILII CU ACHIZIȚIILE PUBLICE, *februarie 2018, Comisia Europeană, pag. 16*

Având în vedere importanța etapei de pregătire a achiziției, în **Anexa nr.1 este prezentat un model de „Listă de verificare pentru faza de pregătire și planificare a achiziției”**

[154] Directiva 2014/17/UE https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0017&from=GA
Directiva 2014/18/UE https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0018&from=RO
[155] OUG nr. 34/2006 http://anap.gov.ro/web/ordonanta-de-urgenta-nr-342006-versiune-in-vigoare-forme-precedente-si-acte-normative-de-modificare-si-completare/
[156] Directiva 2014/24/UE http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/02/legislatie-2561.pdf
Directiva 2014/25/UE http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/02/legislatie-2562.pdf
[157] Legeanr.98/2016 http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/LEGE_nr._98_din_19_mai_2016.pdf
Legea nr.99/2016 http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/LEGE_nr._99_din_19_mai_2016.pdf

7.2. Flux managerial

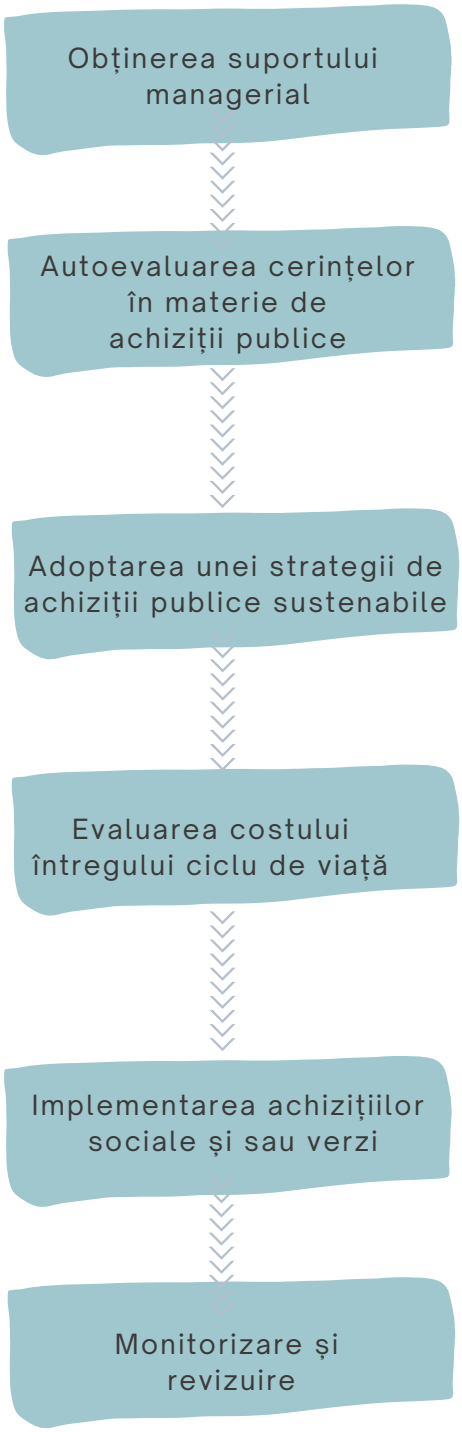

Aceasta presupune o trecere de la o abordare de natură pur administrativă la o abordare strategică și determinată de necesități.

Instrumentul de autoevaluare permite atât profesioniștilor din domeniul achizițiilor publice, cât și organizațiilor să revizuiască și să evalueze stăpânirea competențelor care sunt esențiale pentru rolurile și activitățile lor.

O strategie de achiziții publice sustenabile va asigura pe termen lung: ținte clare pe termen mediu și lung, sarcini și responsabilități, monitorizare facilă, autodezvoltare.

Costul pe întreaga durată de viață ia în considerare costul unui produs sau serviciu pe durata sa de viață, de la determinarea necesității acestuia până la eventuala eliminare și înlocuire a acestuia.

Transpunerea strategiei în acțiuni concrete reprezintă testatarea efectivă a conceptelor dezvoltate.

Monitorizarea procedurilor derulate conduc la revizuirea strategiei adoptate, aceasta urmând a fi actualizată conform situației reale.

7.3. Flux procedural

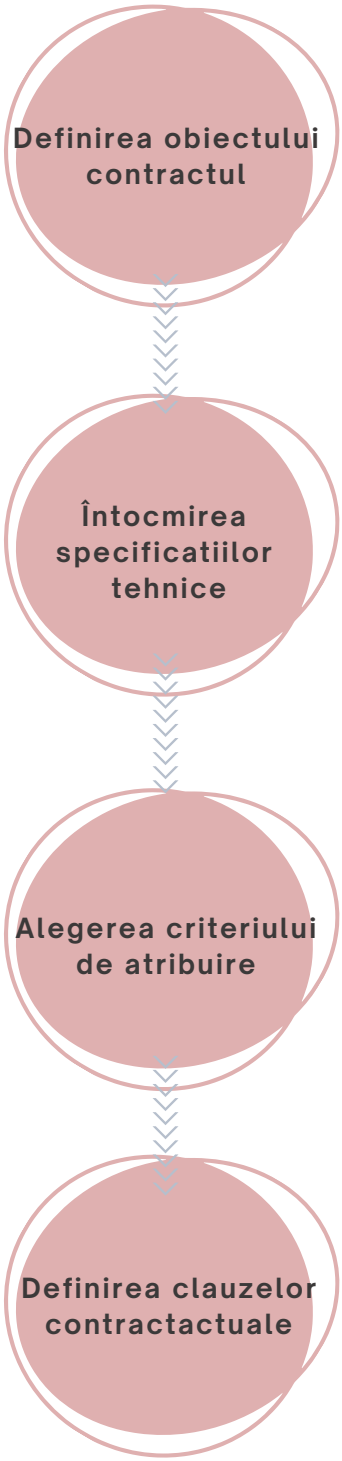

Autoritatea contractantă în funcție de produsul, serviciul sau lucrarea achiziționată poate decide includerea clauzelor sociale și/sau verzi.

Autoritatea contractantă definește caracteristicile necesare ale produsului/serviciului/lucrării pe care dorește să îl achiziționeze. Ofertele care nu respectă specificațiile tehnice minime sunt respinse.

Autoritatea contractantă stabileşte cea mai avantajoasă din punct de vedere economic pe baza criteriului de atribuire şi a factorilor de evaluare prevăzuţi în documentele achiziţiei.

Autoritatea contractantă adaptează cerințele contractului la clauzele sociale și verzi abordate în documentația de atribuire.

8. FAQ clauze și criterii sociale și verzi

Ce presupune derularea unui proiect sustenabil?

Noile directive europeneă[158] transpuse în legislația din România[159], spre deosebire de vechile prevederi[160], pun accentul mult mai puternic pe partea de pregătire a procedurii și pe partea de derulare a achiziției. În acest sens instituțiile publice și implicit achizitorii, trebuie să pregătească mult mai bine procedurile (în acest sens recomandăm utilizarea consultarilor de piață) privind mult mai atent spre derularea contractelor și durata de viață a investițiilor (Costul Total de Proprietate - TCO și Costul Ciclului de Viață - LCC), pentru că prin aceste criterii se poate să se țină seama de impactul social al produsului sau al serviciului achiziționat de-a lungul ciclului de viață. Impactul social ar putea include factori precum: crearea de locuri de muncă, muncă decentă, incluziunea profesională a persoanelor cu dizabilități și accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități.

[158]Directiva 23/2014, http://anap.gov.ro/web/directiva-201423ue-a-parlamentului-european-si-a-consiliului-din-26-februarie-2014-privind-atribuirea-contractelor-de-concesiune/
Directiva 24/2014, http://anap.gov.ro/web/directiva-201424ue-a-parlamentului-european-si-a-consiliului-din-26-februarie-2014-privind-achizitiile-publice-si-de-abrogare-a-directivei-200418ce/
Directiva 25/2014, http://anap.gov.ro/web/directiva-201425ue-a-parl-european-si-a-cons-din-26-februarie-2014-privind-achizitiile-efectuate-de-entitatile-care-isi-desfasoara-activitatea-in-sectoarele-apei-energiei-transporturilor-si-serv/
[159]Legea nr.98/2016, http://anap.gov.ro/web/legea-nr-982016-privind-achizitiile-publice/
Legea nr.99/2016, http://anap.gov.ro/web/legea-nr-992016-privind-achizitiile-sectoriale/
Legea nr.100/2016, http://anap.gov.ro/web/1715-2/
[160]OUG nr.34/2006, http://anap.gov.ro/web/ordonanta-de-urgenta-nr-342006-versiune-in-vigoare-forme-precedente-si-acte-normative-de-modificare-si-completare/

Cine beneficiază de utilizarea de clauze și criterii sociale și/sau verzi?

Clauzele și criteriile sociale și verzi utilizate în achizițiile publice îmbunătățesc calitatea vieții oamenilor, transformând efectele punctuale obținute pe termen scurt (prin utilizarea criteriului prețul cel mai scăzut) în efecte benefice pe termen lung.
Serviciile prestate și produsele realizate de companiile care utilizează principii sociale și verzi sunt sustenabile și ”prietenoase” cu omul, mediul și comunitatea. Aceste companii investesc în creșterea și dezvoltarea capitalului uman, asigură salarizarea în acord cu competențele și atribuțiile pe care le au oamenii, asigură o diversitate de angajați în companie, incluzând și persoane cu dizabilități, din categorii vulnerabile sau aparținând anumitor minorități entice.
De asemenea, în procesele tehnologice și de funcționare, sunt utilizate echipamente și utilaje tehnologice cu consum redus de energie, cu sisteme de reducere sau evitare a poluării mediului, respectiv sunt inglobate procese de reutilizare a deșeurilor și chiar transformarea acestora în materii prime.

Managementul, funcționarii publici dar și personalul instituțiilor de control trebuie să conștizeze faptul că prin introducere de clauze sociale și verzi, pe termen lung, se generează locuri de muncă calitative și inclusive, producție sustenabilă și durabilă, ne generând costuri sau efort suplimentar pentru instituțiile publice.

Care sunt provocările în inițierea unei achiziții cu clauze sociale și/sau verzi?

Schimbarea mentalității privind utilizarea formală a criteriilor de atibuire sociale sau verzi
Cunoașterea superficială produsului/ serviciului sau lucrării coroborată cu neimplicarea tuturor factorilor ce pot pregăti achiziția
Necunoașterea pieței, neutilizându-se consultările de piață în pregătirea achiziției
Teama de instituțiile de control, înțelegându-se eronat faptul că prin “ne-explicitarea” detaliată a strategiei adoptate, aceștia nu au cum să perceapă buna credință a achizitorului
Necunoașterea legislației și a faptului că este permisă realizarea de proceduri rezervate la care să participe doar unități protejate și întreprinderi sociale de inserție, care prin modul lor de funcționare generează locuri de muncă inclusive și solidare.

Pot doar cei din departamentul de achiziții să întocmească documentații cu specificații și criterii sustenabile?

Deși legislația secundară din România instituie obligaţia de a sprijini activitatea compartimentului intern specializat în domeniul achiziţiilor, personalul de specialitate al instituțiilor publice (din păcate) nu sprijină activitatea compartimentelor de achiziții, rezultatele transpunându-se în documentații ce abordează subiectul sustenabilității la minim, doar datorită obligației impuse de a nu utiliza prețul cel mai scăzut în anumite situații stipulate de lege.
Alternativa o constituie crearea de grupuri inter-departamentale (după modelul echipelor AGILE din domeniul IT) din cadrul instituțiilor publice (achizitor-beneficiar-economist-jurist) care împreună să analizeze produsul, serviciul sau lucrarea și să urmărească implementarea unor criterii sociale și/sau verzi în concordanță cu achiziția dorită.

Produsele, serviciile sau lucrările oferite/executate de întreprinderile sociale de inserție sunt mai scumpe?

În spatele ofertelor financiare ale întreprinderilor sociale de inserție, sunt investiții în persoane vulnerabile, în capacitățile și creativitatea acestora pentru a le oferi noi șanse prin crearea de locuri de muncă de calitate. Aceste entități, sunt obligate ca minim 30% din angajați să fie persoane din grupuri vulnerabile, dovedind acest statut prin documente suplimentare verificate periodic de către AJOFM-urile care le autorizează.

Întreprinderile sociale de inserție, angajează de obicei persoane care nu au finalizat studiile, nu au lucrat, nu au o calificare profesională și au un cumul de probleme sociale, psihologice și chiar medicale. Prin urmare, aceste întreprinderi au un profund caracter pedagogic, de orientare și formare profesională, angajare și suport în procesul de integrare în muncă, iar mai târziu de tranziție spre piața liberă a muncii. În acest sens, întreprinderile sociale de inserție, au în echipă consilieri de orientare profesională, psihologi, asistenți sociali, ceea ce contribuie la creșterea costurilor. Pe de altă parte, acestea sunt nevoite să suporte capacitatea de muncă redusă a lucrătorilor vulnerabili și costurile aferente procesului de formare a acestora.

În lipsa unor măsuri de subvenționare a locurilor de muncă a persoanelor din categorii vulnerabile, aceste întreprinderi nu reușesc să concureze cu piața convențională a furnizorilor, datorită prețurilor mai mari de producție sau prestare servicii.

De aceea, la nivelul Uniunii Europene a fost aprobată o Directivă europeană, care a fost transpusă și în legislația națională, care acordă dreptul autorităților publice să organizeze proceduri de achiziție rezervată doar unităților protejate și întreprinderilor sociale de inserție.

Prin achizițiile instituțiilor publice nu trebuie să se urmărească profitul, ci trebuie să se aibă în vedere integrarea socială a persoanelor defavorizate, cu dizabilități sau cu probleme de excluziune socială.

Mai mult, achiziția de la o întreprindere socială nu presupune o acțiune filantropică, ci o investiție pe termen lung în mediu, educație, sănătate și cultură. Achiziția în sine generează plus valoare și un exemplu de responsabilitate social în comunitate.

Prin cererea de produse și servicii de la întreprinderi sociale de inserție, se generează locuri de muncă suplimentare, iar mare parte din persoanele asistate social, devin persoane contributoare la bugetul local și de stat. În timp, acest fenomen, reduce costurile autorităților locale cu asistența socială, prestațiile sociale și crează mecanisme utile de tranziție a persoanelor asistate social la piața muncii. În comunitățile rurale, întreprinderile sociale de inserție, pot fi adevărate motoare de dezvoltare a comunităților și de generare în mod continuu de impact social și economic.

Anexa nr.1 - Listă de verificare pentru faza de pregătire și planificare a procesului de achiziție

Întrebare	DA / NU / nu este aplicabil (NA)	Comentariu
Identificarea nevoilor		
Ați identificat în mod clar nevoia de a achiziționa SAU se poate refolosi, rearanja, redistribui, îmbunătății, ceea ce instituția deja are?		
Aveți aprobarea conducătorului instituției pentru a vă confirma nevoile identificate?		
Ați identificat posibili factori de atribuire cu componentă socială și/sau verzi pentru a le încorpora în achiziție?		
Dacă DA, aveți aprobarea șefului ierarhic sau, după caz, a conducătorului instituției pentru a le utiliza în cadrul achiziției?		
Interacțiunea cu piața		
Ați efectuat cercetări despre componenta socială și/sau verzi, pe care o poate oferi piața în prezent, pentru a vă satisface nevoia?		
Ați discutat cu potențialii ofertanți, cu ONG-urile, cu asociațiile profesionale, etc. despre nevoile și obiectivele sociale și/sau verzi identificate?		
Ați discutat despre posibilitatea de a dezvolta noi soluții cu potențialii dvs. ofertanți, cu ONG-urile, cu asociațiile profesionale, etc. pentru a răspunde mai bine nevoilor dumneavoastră de sustenabilitate ecologică și/sau impact social al achiziției?		
Ați verificat dacă întreprinderile sociale au potențialul de a participa, în cazul derulării unei achiziții rezervate?		

Întrebare	DA / NU / nu este aplicabil (NA)	Comentariu	
Proiectarea achiziției			
Este necesară constituirea unei echipe pentru achiziție?			
Dacă DA, aveți aprobarea șefului ierarhic superior, a celorlalți șefi de compartimente sau, după caz, a conducătorului instituției pentru a constitui o echipă în vederea pregătirii și derulării procesului de achiziție?			
Aveți abilități tehnice, suport legal, în instituție pentru a analiza, înțelege și comunica elementele procedurii, inclusiv impactul de mediu, social și economic ale potențialelor soluții propuse de piaţă?			
Dacă NU, ați luat în calcul să solicitați sprijin de specialitate din alte organizații (instituții din eșalonul superior, ONG-uri, asociațiile profesionale, etc.)?			
Întocmirea specificațiilor tehnice			
Au fost specificate „cerințele minime” pentru achiziție, precum și standardele la care se raportează?			
Sunt incluse cerințe de achiziții publice durabile, inclusiv în ceea ce privește: • Performanța de proiectare • Specificațiile materialelor utilizate • Accesibilitate pentru toți utilizatorii • Executarea contractului, inclusiv managementul deșeurilor?			
Este precizată o strategie privind “sfârșitul de viață”: posibilitatea dezasamblării, a reutilizării, și reciclării?			
Se solicită ofertantului să prezinte o analiză asupra întregului ciclu de viață?			
Există indicatori cheie de performanță cu privire la aspectele sociale și/sau verzi convenite?			

Întrebare	DA / NU / nu este aplicabil (NA)	Comentariu
Întocmirea cerințelor financiare		
În propunerea financiară, se solicită cuantificarea costurilor de eliminare și/sau, după caz, de eliberare a amplasamentului?		
Cerințe de calificare		
Au fost analizate cerințele de calificare care urmează a fi solicitate din punct de vedere al proporționalității?		
Ofertantul necesită calificări educaționale, profesionale sociale și/sau de mediu minime necesare pentru a derula contractul?		
Achiziția solicită ca ofertantul să pună la dispoziție documente tehnice necesare echipamentelor pentru protecția mediului?		
Produsele, serviciile sau lucrările ofertate trebuie să prezinte o etichetă specifică drept dovadă că acestea corespund cerinţelor solicitate?		
Sunt necesare a fi prezentate, de ofertant, unele standarde specifice de mediu, sau sociale?		
Dacă DA, există mențiunea “sau echivalent”?		
Pentru derularea contractului, ofertantul trebuie să respecte cerințe de integrare socială și profesională din contract (de exemplu: în favoarea persoanelor cu dizabilități, a persoanelor defavorizate, a egalității de șanse sau de gen)?		
Dacă este cazul, subcontractanţii propuşi trebuie să respecte aceleaşi obligaţii ca şi ofertanţii, în domeniul mediului, social şi al relaţiilor de muncă?		

Întrebare	DA / NU / nu este aplicabil (NA)	Comentariu
Criterii de atribuire		
Criteriile de atribuire sociale și/sau verzi au legătură cu obiectul contractului?		
Este stabilită ponderea criteriilor de atribuire care recompensează aspectele sociale și/sau verzi astfel încât să se poată face în mod concret atribuirea contractului, în comparație cu criteriul legat de preț?		
Costurile privind durabilitatea pe întreg ciclul de viață sunt luate în considerare în analiza ofertei?		
Clauze contractuale		
Contractul include clauze și condiții privind garanția parametrilor de performanță care urmează să fie livrați de către ofertantul desemnat câștigător, în raport cu aspectele de mediu și sociale asumate, inclusiv clauze pentru remediere și soluționare în termene specifice și eventual penalități contractuale în cazul în care sunt identificate abateri în timpul executării contractului?		
Contractul include condiții privind aspectele sociale ale implementării, inclusiv, aspecte privind: munca forţată, libertatea sindicală, dreptul la organizare şi negociere colectivă, egalitatea de remunerare, munca forţată, discriminarea, munca copiilor, programul de lucru etc.		
Alegerea procedurii		
Ați verificat legislația cu privire la modul de achiziție ce va fi ales?		
Ați evaluat diferite opțiuni de lotizare pentru a îmbunătăți șansele întreprinderilor mici și mijlocii/ a întreprinderilor sociale?		

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

Achizițiile publice sau private reprezintă instrumente de realizare a obiectivelor de politică publică ale guvernelor, precum și a obiectivelor de dezvoltare ale mediului de afaceri. Nivelul ridicat al sumelor alocate pentru achiziții în general la nivelul instituțiilor publice și al companiilor face ca acestea să fie extrem de importante pentru realizarea obiectivelor de sustenabilitate ale sectorului public și ale celui de afaceri.
Legislația privind achizițiile publice din România oferă un cadru modern pentru reformă, incluzând toate opțiunile tehnice promovate de Directivele UE în domeniu. O înțelegere bună și o utilizare consecventă a instrumentelor/ opțiunilor de achiziție oferite de lege pot conduce la rezultate benefice în zona creșterii calității serviciilor publice, incluziunii sociale, sustenabilității.
Reforma achizițiilor publice prin promovarea utilizării clauzelor sociale și de mediu nu va rezolva toate problemele sociale din comunitățile noastre. Însă acesta poate fi un pas, care să conducă la eliminarea barierelor dintre intervenția socială și cea economică și să creeze oportunități mai bune pentru incluziune socială și dezvoltarea de servicii sociale moderne.

Mulțumiri pentru implicarea în realizarea acestui material următorilor: membrilor grupurilor de lucru din cadrul proiectului Achiziții cu impact social și de mediu, reprezentanți ai administrației publice, mediului de afaceri, întreprinderilor sociale și întreprinderilor sociale de inserție și echipelor partenerilor proiectului - Asociația Centrul pentru Legislație Nonprofit, Asociația Ateliere fără Frontiere, Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj Napoca.

Materialul poate fi consulat în variantă electronică pe www.clnr.ro și www.buysocial.ro.

Proiect derulat de:
Centrul pentru Legislație Nonprofit
Civitas Fundația - Alapítvány - Foundation
ateliere fără frontiere | SOS GROUP |

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

Material realizat cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe infomații accesați: www.eeagrants.org

Proiect derulat de:

Centrul pentru Legislație Nonprofit

Civitas Fundația - Alapítvány - Foundation

ateliere fără frontiere | SOS GROUP |